

LJUDSKA SPOLNOST U BOŽJEM PLANU (1)

Zašto je grijeh spavati s djevojkom prije braka

Na stranicama Rheme donosimo sažetak uvodnog predavanja o teologiji tijela koje je don Damir Stojić nedavno održao bračnim parovima okupljenim u pastoralnoj dvorani crkve Sveta Mati Slobode. Sigurni smo da su glavne teze predavanja identične s onima koje don Damir iznosi studentima na seminarima o teologiji tijela u Zagrebu i diljem Hrvatske. Želimo svim čitateljima - i mladima i starijima - približiti ovu temu o dostojanstvu i naravi ljudske spolnosti koja je zaokupila naučiteljsko djelovanje Ivana Pavla II.

Kad mi svećenici započinjemo govoriti o teologiji tijela, često čujemo prigovor: Što će ovaj nama govoriti o našim mladenačkim problemima ili o braku? I donekle imate čak i pravo. Ali po uzoru na Ivana Pavla II. koji već na prvoj stranici svoje knjige Ljubav i odgovornost (Verbum, 2009) razlaže zašto je to moguće, vjerujem da i ja imam pravo govoriti o tome zato što mislim da je ljubav najvažniji dio braka, a biti svećenik uistinu znači da moraš stvarno imati ljubavi jer nas upravo ona veže. Kao što ljubav vuče mladića prema djevojci, tako je i mene ljubav prema Bogu prožimala do kosti i vukla da postanem svećenik.

Kao studentski kapelan radim najčešće sa studentima i kad mi dođu na razgovor, postavljaju konkretna pitanja kao, na primjer: Velečasni, zašto je grijeh spavati s curom prije braka? Ili su tu pitanja o samozadovoljavanju, o abortusu, o umjetnoj oplodnji, a vi koji ste u braku dolazite s pitanjima tipa: Moj sin je šesnaestogodišnjak i..., ili Moja žena..., ili Imam problema s mužem, nešto je ishlapilo u našem braku... itd.

I najčešće mi svećenici, ponekad i u frustraciji, nastojimo dati neke odgovore. Prije sedam godina, tek kad sam počeo raditi kao mladi svećenik, na takva sam pitanja samo suho odgovarao: Zato što Crkva tako govori! No, to nije dovoljno. Istina je, Crkva govori o mnogim stvarima, ali moramo objasniti zašto tako govori.

Kako je nastala teologija tijela

Ivan Pavao II. - još dok je bio mladi svećenik Karol Wojtyła, a ujedno i studentski kapelan - shvatio je da na bogosloviji nije bio dovoljno pripremljen za odgovaranje na goruća pitanja studenata o onome što im je bilo najvažnije - o odnosu između djevojke i momka: Velečasni, zašto mi se javljaju leptirići u truhu kad neka cura prođe pokraj mene, Zašto mi se dlanovi oznoje kad mi priđe, Zašto mi se koljena tresu dok stojim iza nje u redu u menzi, Zašto me je ona ostavila, Zašto me to toliko boli. I on se počeo pitati: Bože, kako si nas to stvorio, Bože, čemu to, Zar ne bi li bilo lakše da smo stvoreni kao biljke ili kao životinje, Jesu li osjećaji koji se pojave u takvom trenutku od tebe, Zašto ljubav prouzrokuje toliko radosti, ali i toliko boli? U

jednom trenutku u svom je dnevniku zapisao: Bože, ili si demagog, ili imaš neki plan za nas!

I zato se 1948./49. godinu počeo baviti ovim pitanjima tako što je dubinski krenuo proučavati Bibliju i molio da spozna kako mladima treba odgovarati na njih. Jer kad mu je neki student došao i rekao da mu je frka, savjetovao ga je: Otuširaj se u hladnoj vodi, ili Bavi se nekim sportom! Ali uvidio je da to nije potpuno zadovoljavajući odgovor i da mora postojati nešto drugo, jer radi se o najhitnijoj stvari u našem životu - o našoj tjelesnosti.

I tako je Karol Wojtyła došao do teologije tijela. A radi se o vrlo zanimljivoj priči. Naime, kao rezultat svojih istraživanja on je 1958. godine izdao već spomenutu knjigu Ljubav i odgovornost u kojoj se mogu naći začeci onoga što će kasnije postati teologijom tijela. I dalje je uporno proučavao tu temu u šezdesetima i sedamdesetima dok je još bio biskup, pa i kad je postao nadbiskup Krakowa. I što se dogodilo? Upravo kad je 1978. godine završavao svoju novu knjigu u rukopisu naslovljenu Muško i žensko stvori ih dobio je poziv da dođe u Rim jer je preminuo papa Pavao VI. Otišao je na konklavu na kojoj je izabran Ivan Pavao I., a potom se vratio u Krakow. Tridesetak dana kasnije preminuo je Papa Ivan Pavao I vratio se ponovo u Vatikan da bi sudjelovao u novoj konklavi. Zanimljivo je da je na drugu konklavu ponio pet primjeraka rukopisa svoje knjige i podijelio ih kardinalima da je pročitaju i daju svoje primjedbe, prije nego li je preda u tiskaru. Nije ni slutio da će ga izabrati za papu.

Nakon ustoličenja, on želi izdati knjigu, ali biskupi savjetnici upozoravaju ga kako ni jedan papa u povijesti nije izdao svoju knjigu. I on ih je poslušao, ali mu je pala na pamet druga ideja. Vjerojatno je razmišljao: Pa nisam uzalud pisao knjigu o tako značajnoj temi kao stoje ljudska spolnost u Božjem planu, a knjiga je debela. I što je napravio?

Od 5. rujna 1979. godine počeo je tijekom generalne audijencije srijedom čitati svoju knjigu u obliku nagovora u trajanju od deset minuta. I trebalo mu je pet godina da cijelu knjigu pročita cijelom svijetu. Uz povremene prekide tijekom Svete godine Otkupljenja 1983. godine, čitanje knjige završeno je u studenom 1984. Bio je prvi papa koji se nadovezivao na prošle kateheze i možete zamisliti kako je to bilo komplicirano pratiti preko pet godina. Knjiga ima 135 kateheza, ali ih je on pročitao 129, jer je smatrao da čitanje šest kateheza gdje se razlaže biblijska erotika previše intimna da bi se javno čitala. On u tih šest kateheza govori o erotici komentirajući Pjesmu nad pjesmama. Bio je uvjeren da je erotika kršćanski pojam i da je treba vratiti u kršćanstvo. I taj cijeli korpus kateheza nazvao je: Teologija tijela. Sam je skovao taj termin.

Za teologiju tijela prvi sam put čuo 2000. godine kad sam bio u Rimu na pripremi za polaganje vječnih zavjeta. Prolazeći glavnom ulicom Via Conciliazione koja vodi do Vatikana, u knjižari Pauline, gdje drže engleske knjige, ugledao sam knjigu pod naslovom Teologija tijela. Prvo sam se zapitao kako neki autor može spojiti te dvije riječi - teologija i tijelo? Riječ teologija obično povezujemo s riječima kao što su Isus Krist, crkva, vjera..., a riječ tijelo povezujemo s drugim stvarima, pa i onima od kojih se ponekad možemo zacrvjenjeti.

Ivan Pavao II. Bio je uvjeren da nikakve druge riječi prirodno ne bi išle tako dobro zajedno kao teologija s tijelom, odnosno tijelo s teologijom. Što zapravo znači taj

termin? Theos na grčkom znači Bog, a logos riječ. Obje spojene zajedno znače nauk o Bogu. I kad se teologija spoji s tijelom dobivamo izraz teologija tijela. Ivan Pavao II. nadalje objašnjava ovako: budući da je Bog stvorio čovjeka, muško i žensko, na svoju sliku i priliku, znači da svaka osoba nešto otkriva o Bogu - o teologiji. Drugim riječima, svaka je osoba živa teologija, jedna Božja objava. To što su muško i žensko slika je Božja, a Ivan Pavao II. u tumačenju ide korak dalje, što je ujedno i novina, smatrajući kad se muško i žensko spoje, daje to još uvjerljivija slika Božja, zapravo slika Presvetog Trojstva. I zato smo mi živa teologija. Mi otkrivamo nešto o Božjem otajstvu.

Tko sam ja?

Ivan Pavao II. nadalje razlaže da prvo moramo odgovoriti na pitanje: Tko sam ja, ali u smislu egzistencijalne spoznaje, tj. Što je Bog naumio kad me je ovako stvorio rekavši u trenutku začeca: 'Neka bude!'?

Zatim, moramo odgovoriti na pitanje: Kamo odlazim, jer najgore je kad čovjek ne zna kamo odlazi. To često vidim u svom uredu. Kad studenti padnu neku godinu drugi ili treći put, izgubljeni su. A kad čovjek u takvim trenucima ne zna kamo odlazi, vrlo lako padne u neki porok: Baš me briga. Za mene ionako ne postoji bolje sutra. Nije važno znati raspored dužnosti za sutradan ili idući tjedan, nego: Kamo odlaziš u životu? To su dva egzistencijalna životna pitanja. Ako ne znamo odgovor na prvo i na drugo pitanje, ovaj sadašnji trenutak besmislen je. I zato i naše društvo pada u hedonizam. I zato si mladi oduzimaju živote...

Da bi dobio odgovor na prvo pitanje Ivan Pavao II. dohvatio se Biblije, počeo čitati i moliti. I naišao je na redak u Bibliji Mt 19,3: Pristupe mu tada farizeji pa, da ga iskušaju, kažu: 'Je li dopušteno otpustiti ženu s kojega god razloga?' Dakle, farizeje zanima konkretno pitanje sada: Je li meni dopušteno sada otpustiti svoju ženu? I oni su očekivali odgovor da ili ne. A Isus ih pita: Što vam zakon kaže? Pa Mojsije nam je dopustio. Onda Isus kaže: Zbog tvrdoće srca vašega dopusti vam je Mojsije otpustiti žene, ali od početka ne bijaše tako. Karol Wojtyła zaustavio se na tim riječima: Od početka ne bijaše tako. Zašto je to bitno?

U ovom suvremenom društvu nekad uđemo u kolotečinu i neke stvari postanu nam normalne. Recimo, za nekoliko godina bit će ludost javno izjaviti: Homoseksualci se ne smiju vjenčati, čak ćete ga gledati kao nekog fanatika, konzervativca i primitivca. I mi se naviknemo na to stanje. Kad je bila rasprava o spolnom odgoju, mediji su se već raspisali kako nije dobro mladiću reći da se ne samozadovoljava. Dakle, neke se stvari uzimaju zdravo za gotovo.

I kad je Isus rekao Na početku ne bijaše tako, grčka riječ početak ne označava kronološki početak nego početak onako kako ga je Bog zamislio kad je stvarao nešto.

Da malo povijesno objasnim. U antičkim vremenima Rimljanin ili Grk mogao je ubiti svoju ženu bez ikakvog razloga - ako mu se više nije sviđala, ako mu je smrdjelo iz njezinih usta... - jer nije postojao zakon protiv takvog čina. Židovi su bili malo napredniji. I Židov je mogao otpustiti svoju ženu bez razloga, ali joj je morao dati pismenu otpusnicu. Kako je došlo do toga?

Kad su Židovi izišli iz Egipta, Mojsije je vodio narod i oni su počeli mrmljati Mojsiju: Daj Mojsije, nije valjda Jahve stvarno mislio da budemo samo s jednom ženom? Onda im je Mojsije dopustio otpustiti žene, što je zapravo nepravedan zakon. I tijekom 2.000 godina do Isusa oni su ga u navici provodili, zaboravljajući kako je bilo u početku, kako je Bog zamislio stvari. I što Isus radi? On vraća sve do Božjeg nauma.

Iščitavajući prvu stranicu Postanka o stvaranju Adama i Eve, Karol Wojtyła uočava tri stvari u svakom čovjeku koje vrijede za svaku osobu: mušku i žensku, za Kineza, za Hrvata... Amerikanca, crnca... Ovo je istina onakva kakva jest.

Prva istina

U izvještaju o stvaranju on je primijetio da je svaka osoba jedinstvena. Ali, sada će svatko pomisliti: 'Ma znam da sam jedinstvena!' Ali, nikad neću zaboraviti jedno jutro, bilo mi je 16 godina. Ja doručujem, a moja me majka gleda i kaže: Sine, ustani! Ja ustanem, ona me gleda i onako u polušali veli: Sine, pa ti više nećeš rasti. Ostat ćeš nizak! Naime, moji su iz Hercegovine i svi su visoki. I što se događa? Nesvjesno, moja mama, premda je uistinu bila svetica, izgovorila je riječi koje su bile napad na moju jedinstvenost. Ja se danas mogu šaliti na svoj račun, ali tada mi ta spoznaja nije bila laka. I kad me netko proziva zbog niskog rasta, odgovaram mu: Bog me je stvorio na svoju sliku i priliku.

Ali zašto ovo govorim? Ne biste vjerovali, u svom uredu nisam još susreo studenticu koja je potpuno zadovoljna svojim izgledom. Izgubili smo tu jedinstvenost tijela. Nemamo oči da prepoznamo svoju jedinstvenost. U trenutku začeca, Bog je rekao: I neka bude i bit će ovakav! Na kraju krajeva, tko sam da ja da patim i jadikujem da sam prenizak? Glupost!

I znate kako znamo da smo izgubili svoj osjećaj za svoju jedinstvenost. Dođite među srednjoškolce. Oni osjećaju da su samo brojka i da su izgubili svoju jedinstvenost i onda rade gluposti kako bi je ponovno stekli. Buše si lice ovdje, pa ondje, stavljaju rinčice. To je vapaj: Pogledaj me ja sam jedinstveno biće!

Iz toga proizlazi: Ako si ti jedinstven/a, onda je jedinstvena i tvoja žena ili tvoj muž! Nigdje nema takve osobe i to je velika istina. Ne samo da smo mi jedinstveni, nego su i biljke jedinstvene. Divimo se prekrasnim ružama, životinjama... Ali postoji razlika između biljke, životinje i čovjeka. Kad proučavamo stvaranje u smislu teološkog izričaja, kad je Bog stvarao ovo drvo rekao je Neka bude! I bi tako. I vidje Bog da je dobro... I tako redom. Ali šesti dan kad je stvarao čovjeka, vrlo važan podatak jest to da mu je u nosnice udahnuo dah života, Božji dah. Toga nema ni u biljke ni u životinje. I zato, koliko god je neka životinja bila jedinstvena, golema je razlika između, recimo, krave i čovjeka. Koja razlika? U onom Božjem dahu (hebrejski ruah).

Druga istina

Osim što smo jedinstveni, mi smo i sveti i stvoreni na sliku Božju. I što god mislim

za sebe, mislim i za svoju ženu, ili muža i drugu osobu. Bitno je to usvojiti. Zašto? Studenti odmah živnu: O, ja sam jedinstven, svet!, a ja odmah dodam: Nemoj zaboraviti da je i onaj pokraj tebe takav! Jer mi to zaboravljamo za ostale. Kako bi se život preobrazio i kako bi se brak preobrazio kad bismo promatrali svoju jedinstvenost i svetost drugim očima?

Treća istina

Jako zanimljivo kad je Bog stvorio Adama bez Eve bio je u Edenu i bilo mu je super i Bog mu je rekao: Gospodari! I Adam je imenovao životinje. U Židova je to znak za gospodarenje. Tkogod je u prilici nadjenuti ime, taj gospodari. Ali Adamu nešto nedostaje. I onda Jahve pusti dug san na Adama! To nije slučajno, jer ono što će sada Bog napraviti, Adam ne može ni u snu zamisliti. Izvlači rebro iz Adamova boka i oblikuje ženu. Što se tiče tog rebra, taj detalj se muškarcima jako sviđa.

Kad vjenčavam parove, pitam ih uvijek koje čitanje žele. Muškarci uvijek biraju to čitanje iz Knjige postanka: Neka ona zna odakle je! Zašto rebro? Ponavljam to je teološki govor. Kad čitate knjigu Postanka, ne tražite znanstvene odgovore, nego tražite teološke istine. To rebro jako je bitno. Aramejska riječ cela ima više značenja. Zašto rebro? Židovska anatomija bila je vrlo primitivna. Njima je bilo zabranjeno vršiti obdukciju kad je netko umro. Nisu smjeli dirati i istraživati nutrinu mrtvacu jer bi ih to onečistilo. Nego kad je netko živ, osjećali su u predjelu prsa da nešto kuca. A mrtvacu ništa ne kuca, pa su logičkim putem zaključili da je ono što kuca jako bitno, ako prestane kucati, gotovi smo. Ali su osjetili nešto oko onoga što kuca. Bila su to rebra. Židovi nisu poznavali unutarne organe. Ali oni su osjećali da je predio srca središte čovjeka da je to nešto Božje, pa su logički razmišljali da bez toga nema života. Riječ cela znači - polovica i život. I kad je Adam pogledao Evu, izrekao je najljepše riječi koje su ikad izrečene ženi: Gle, evo kosti od mojih kostiju, mesa od mesa mojega! Ženom neka se zove, od čovjeka kad je uzeta! (Post 2,23) Kad biblijski pisac kaže daje Bog oblikovao ženu od rebra, to znači daje žena čuvarica života i bez nje nema života. I ona upotpunjuje cjelinu.

Usto valja primijetiti da i sam jezik izvornika naglašava kako su muško i žensko jedno, tj. kako je žena kost muževih kostiju, meso njegova mesa. U izvorniku, naime, stoji išah za ženu, a iš za čovjeka/muškarca. Drugim riječima smjeli bismo - kad bi hrvatski jezik to dopuštao - prevesti Post 2,23b i ovako: Ženom neka se zove, od ženca kad je uzeta; ili Čovjekicom neka se zove, od čovjeka kad je uzeta! Što se mene tiče, to je prva emancipacija žena. Nažalost, naše feminističke udruge upravo time mašu: Pogledajte što vaša Crkva govori o vama! Nažalost, one ne znaju aramejski!

Na tom se susretu Ivan Pavao II. jako puno zadržava. A bijahu oboje goli - čovjek i njegova žena - ali ne osjećahu stida (Post 2, 25). Što se događa u tom susretu Adama koji je gol i Eve koja je gola? Adam se prije Eve, gledajući životinje, biljke, stvoreni svijet, pita: Jahve što si napravio? On nije nalazio svoj smisao. Nakon što je ugledao Evu, onda je pogledao sebe i rekao Ahaa!

I tu se krije ta treća istina - da jedinstvenost i svetost imaju smisao. Tvoj život ima smisao! Ivan Pavao II. to je nazvao bračnim značenjem tijela. Muško tijelo ima

značenje, žensko tijelo ima značenje i muž pronalazi svoje značenje, preko žene, a žena preko muža. Eva pronalazi svoj smisao pomoću Adama, a to je bitno.

Nad ovim istinama koje proizlaze iz Riječi Božje treba se moliti, treba ih razmatrati i srcem usvojiti, tako da - kad god otvoriš oči i kad gledaš sebe i druge, posebice svog muža, svoju ženu itd. - uvidiš da je svaka osoba jedinstvena, sveta i da ima smisao. Iz toga proizlazi da ja ne smijem povrijediti tu osobu, ne smijem psovati tu osobu, ne smijem potkradati tu osobu...

Teologija tijela puno je šira nego brak. Jer radi se o svim odnosima. Kad bismo mi to usvojili, kaže Karol Wojtyła, svaka bi osoba imala nepovredivo dostojanstvo.

Kamo odlazimo?

Kamo odlazimo? Tipičan odgovor iz Katekizma : Idemo u nebo! Ali želim malo progovoriti o nebu. Jeste li se ikad pitali što ćemo raditi u nebu i čime se Bog bavi u nebu?

To je mjesto u kojem nitko od nas nije bio, ali naša sveta Crkva po objavi vjeruje u postojanje neba.

Kad pitam svog šestogodišnjeg nećaka Filipa u Kanadi što je nebo, on kojega su časne dobro potkovale u katoličkom vrtiću, tumačeći kako je nebo najbolje, jer tamo čovjek uživa, kaže: To ono je mjesto gdje ću se stalno voziti odostraga na kamionu za odvoz smeća!!! Zašto? Jer Filip voli kamione za smeće i to je za njega poimanje sreće. Kad on začuje dolazak kamiona za odvoz smeća u svojoj ulici, istrči na ulicu i moli vozača da stane odostraga i malo se provoza. I tako je radostan i uzbuđen... Filip je zapravo izrekao veliku teološku istinu: Uživat ćemo!

Čitajući mistike, naš sveti Ivan Bosco sanjao je dječaka u bijeloj haljini i pita ga kamo ćeš ti, a on mu odgovori: Vraćam se u nebo! Daj mi pokaži nebo, da mogu pričati u oratoriju o nebu! Ne, nije moguće, don Bosco. Ti si živa osoba i kad bi tvoje ljudske oči pogledale u nebo, ti bi umro na licu mjesta. Ali don Bosco je navalio da vidi i mali kaže stojeći na nekoj visoravni: Dobro! Gledaj jako daleko i vidjet ćeš da će se pojaviti sićušan tračak nebeskog svjetla! Don Bosco gleda, gleda i najedanput se probudi iz sna silno urlajući. Toga je časa oslijepio na desno oko! To mu se dogodilo pred kraj života. Također je sanjao da se nalazi pred vratima pakla, te da se rukama prislonio na njih. I opet se probudio urlajući jer mu je sva koža izgorjela na desnoj ruci!

Zašto ovo govorim? Svi mi nekamo odlazimo. Ali bit je da sada vježbamo i oblikujemo se za taj budući odlazak. Toliko smo uronjeni u svakodnevne poslove da nam je teško razmišljati o kraljevstvu nebeskom, ali moramo.

Kad mi je bilo 19 godina i kad sam razmišljao o svećeničkom pozivu, a nisam bio još posve siguran, otišao sam u kartuzijanski samostan koji je bio nedaleko naše kuće u Kanadi. Tamo sam našao jednog starog redovnika i svaki put kad sam došao k njemu na razgovor, on mi spomene izreku na latinskom: Memento mori.

Pitam ga što ona znači, a on će: Sjeti se da ćeš umrijeti! A ja u proljeću života, pa pomislim u sebi: Što mi sad spominješ smrt? I pita me: Što ćeš raditi kad završi

ovaj tjedan? Pa idem na ljetovanje. A on: I zatim? Pa valjda ću se upisati za svećenika. I onda? U novicijat, bogosloviju, pa na teologiju. I onda? Pa mislim da ću se zaređiti za svećenika,... pa mislim da ću djelovati u Hrvatskoj jer tamo postoje salezijanske zajednice u Splitu i Zagrebu. A što ćeš raditi kao svećenik? Pa ne znam. Možda ću biti profesor, kapelan, možda ću djelovati kao župnik... A jesi li razmišljao o starim danima? Pa... ne. Ali znam da stari svećenici ispovijedaju. Baš tako. I što nakon toga? I tako me je naveo da razmišljam o smrti. Pa onda ću umrijeti. I što onda? Kad čovjek dođe do toga pitanja, dva su odgovora moguća: nebo i pakao. Tako je njegovo zadnje pitanje glasilo: Što biraš, nebo ili pakao? Nebo. Onda sada živi dostojno neba ovdje na zemlji.

LJUDSKA SPOLNOST U BOŽJEM PLANU (2)

Prisjetimo se da je Ivan Pavao II. od 5. rujna 1979. godine počeo tijekom generalne audijencije srijedom čitati svoju knjigu „Teologija tijela - ljudska spolnost u Božjem planu” u obliku nagovora u trajanju od deset minuta. Knjiga ima 135 kateheza, ali ih je on pročitao 129, jer je smatrao da je šest kateheza u kojima se razlaže biblijska erotika previše intimno da bi se javno čitalo. Javno čitanje knjige trajalo je pet godina.

TREĆI NAJVEĆI ISKORAK U POVIJESTI CRKVE

Obznanjivanjem teologije tijela neki smatraju da je papa Ivan Pavao II. dao treći najveći doprinos u teologiji u povijesti Katoličke crkve. Prvi je bio sveti Augustin koji je spojio kršćanstvo s Platonom. Drugi je bio sveti Toma Akvinski iz 13. stoljeća koji je kršćanske istine spojio s Aristotelovim učenjem. I zanimljivo je da se od 13. stoljeća pa do Ivana Pavla II. nije puno toga promijenilo. Ivan Pavao II. napravio je treći najveći iskorak u povijesti kršćanstva, spojivši objavu kršćanske istine s ljudskim iskustvom - to je fenomenološki pristup koji polazi od iskustva k njegovom tumačenju.

U čemu se sastoji njegova metodologija?

Ivan Pavao II. još je kao mlad svećenik vidio kako mi svećenici pristupamo ljudima govoreći o kršćanskoj istini: Ovako mora biti! Ovo je istina! Ne sagriješ bludno! Crkva je to rekla! To piše u Bibliji i točka! Dakle, polazili su od kršćanskih istina i tako nastojali davati upute za život. Mladi su ljudi to slušali i donekle prihvaćali, ali negdje duboko nisu dobili odgovore. Pogotovo šezdesetih godina mladi počinju odbijati kršćanstvo, kao što ga odbijaju i danas. Zato Karol Wojtyła prvo uzima ljudsko iskustvo i zatim ga nastoji povezati s kršćanskim istinama.

Održao je odličan govor na II. vatikanskom saboru, gdje kao mladi biskup govori svim biskupima da Crkva mora promijeniti - ne svoje istine, jer to je nemoguće budući da je istina nepromjenjiva - nego način na koji govori o istini. I rekao je: Moramo krenuti od ljudskog iskustva, od onog što ljudi doživljavaju i na temelju njihova doživljaja reći im: 'Evo, mi imamo odgovor na to', a taj se pristup zove fenomenologija.

Kako je Karol Wojtyła došao do toga?

Dugo je ispovijedao i znao bi mu tijekom ispovijedi doći mlad čovjek i ispričati kako je spavao sa svojom djevojkom prije braka. Sve do trenutka dok to nije napravio, jedva je to čekao i planirao: Pa to će biti super! No nakon toga, on se osjeća jako loše. I Karol Wojtyła je rekao: E, krenimo od tog osjećaja koji sada nosiš u svojoj savjesti, a ja ću ti reći zašto se loše osjećaš. Zato što... i onda je krenuo od biblijskih objava. Dakle, umjesto da ga dočeka kao čekićem i kaže: Ti si sagriješio bludno!, on ga je upitao: Kako se osjećaš? Loše. E, hajdemo krenuti od toga zašto se osjećaš loše! I to je fenomenologija - odličan humanistički pristup - krenuti od ljudskog iskustva i onda mu ponuditi kršćansku objavu kao odgovor. I Ivan Pavao II. je jedan od prvih u povijesti kršćanstva koji je to učinio.

U prvom sam predavanju govorio o teologiji tijela (Rhema 43). Theos na grčkom znači Bog, a logos riječ. Obje spojene zajedno znače nauk o Bogu. I kad se teologija, spoji s tijelom dobivamo izraz teologija tijela tj. nauk o Bogu upisan u tijelo. Ivan Pavao II. smatrao je da je tijelo dobro, ako je Bog nas stvorio i vidio da je to dobro! Ako je Bog kao Isus Krist uzeo na sebe ljudsko tijelo i ako Bog uzeo to tijelo u nebo, znači da je tijelo dobro i ne može biti loše. I onda se pitamo zašto ima toliko muke i patnje toliko grijeha preko tijela, i zašto Crkva i neki njezini članovi nekada toliko govore: Joj, tijelo, uh, nije dobro? I onda j zaključio: Gospodine, to ne može biti istina, jer si ti stvorio to tijelo. I tako je krenuo. Da bi dobio odgovor na pitanje kako sada živjeti, te što je dobro, a što zlo, on kreće od Biblije. Iščitavajući izvještaj o stvaranju - o Adamu i Evi - prije svega moramo saznati tko smo. Kad čovjek zna tko je, onda će znati kako živjeti u sadašnjem trenutku.

Ako se sjećate Ivan Pavao II. iznio je tri stvari: da smo jedinstveni, da smo sveti i stvoreni na sliku Božju i da naše postojanje ima smisao. Nismo nikakve biološke slučajnosti, nego je Bog u trenutku našeg začeća rekao: Neka bude! To je moj identitet. Ali nije dovoljno samo znati tko sam, nego i kamo odlazim. S tim u vezi spomenuo je nebo i pakao. Dakle, ako sam određen za nebo i ako me Bog poziva u nebo, onda itekako moram ovaj sadašnji trenutak oblikovati po svom identitetu i po tome kamo odlazim.

Teologija kršćanskog braka

Ostaje pitanje kako sada dalje i zato ćemo govoriti o teologiji kršćanskog braka. Znamo da smo stvoreni na sliku Božju, muško i žensko, i da odlazimo u nebo. I ako je Bog mene stvorio na svoju sliku i priliku (kad kažem Bog mislim na Presveto Trojstvo - Oca, Sina i Duha Svetoga) to znači da je i žena stvorena na njegovu sliku i priliku. Znači, mi smo po nečemu slični Bogu.

Sad moramo vidjeti kakav je Bog - jer kad vidim kakav je on, saznat ću nešto o sebi, odnosno kad gledam sebe, nešto ću saznati o Bogu - jer sam stvoren na sliku Božju.

Zato se možemo zapitati: Čime se Bog bavi u nebu? Jeste li ikad postavili to pitanje?

Bog radi dvije stvari i to 24 sata, non-stop i to profesionalno! Iz Presvetog Trojstva stalno izlazi stvaranje. Dakle prvo, Bog stvara, kreira, a drugo - Bog stalno ljubi, iz njega izlazi ljubav. U fakultetskom kolegiju „Presveto Trojstvo“ upotrebljavali smo baš taj teološki izraz: izlaženje. I nekako umjetnici to prikazuju kako su Otac, Sin i Duh Sveti u nekom krugu. Oni kruže i to se njihovo kruženje događa tako brzo, u jedinstvu, a iz tog kruženja izlaze stvaranje i ljubav. I kada dođemo u nebo, mi ćemo to vječno gledati jer nebo je nešto nevjerojatno za nas, nešto što sada ne možemo pojmiti.

Tu logiku stvaranja i ljubavi slijedio je i Ivan Pavao II.: Bože, ako Presveto Trojstvo stvara i

ljubi, to znači da muž i žena, osim zajedničkog odlaska u kupovinu, na ljetovanje... rade nešto specifično zajedno, ono što samo njima pripada - a to je bračni čin.

Koristeći Bibliju, prvo ćemo govoriti o sakramentu braka. Nije dovoljno reći brak nego sakrament braka. Kad upitam svoje krizmanike što je sakrament, oni uglavnom odgovaraju: Sakrament je vidljivi znak nevidljive Božje ljubavi. Imamo sedam sakramenata. U svakom imamo nešto vidljivo, ali iza tog vidljivog krije se nešto nevidljivo. I zato je Katolička crkva zaljubljena u znakove. Kad uđete u katoličku crkvu, vidite oltar, ambon, svećenika kako nekad širi, nekad sklapa ruke, dim tamjana kako se diže... i to sve znači nešto. Sve to vidljivo upućuje na nešto nevidljivo.

Zašto je to bitno? Da vam približim pojam sakramenata! U Hrvatsku sam došao 1993. i otada svake godine idem posjetiti svoje roditelje u Kanadu. I na dan povratka u Hrvatsku, moji mama i tata imaju isti obred. Mama sprema ručak, tata čita novine, a ja pokušavam spakirati kofer. Onaj trenutak kad se opraštamo, uvijek je težak. Osjeća se napetost. Mama mi tada pruža smeđu vrećicu. Unutra je sendvič, sok, nešto slatko i voće. Ja kažem: Mama, ne trebam! A ona: Sine, uzmi! Opet ja: Mama, ne trebam! Ona opet: Sine, uzmi!... Mama, imam kofer, prijenosno računalo i ruksak... a na aerodromu i u avionu možeš dobiti nešto toplo za jesti. Ali mama inzistira i ja uvijek uzimam tu vrećicu. I tako svake godine. Kad se opraštam s tatom, on mi muški stisne ruku, a potom osjetim u ruci kuvertu s novcem. I tad pomislim: Bože, hvala ti što si stvorio muško i žensko!

I tako stignem u Zagreb. I priznajem, kad pakiram kofer, nikad nemam dovoljno mjesta, a kad mama to napravi, pola kofera još ostane prazno, jer znalački mota odjeću. I kad dođem u Zagreb i raspakiram odjeću, u džepovima uvijek nađem bombon, krunicu, križ, obiteljsku sličicu...

Ljubav u znakovima

Zašto vam govorim o sakramentu obitelji? Vidite, mi ljudi smo ograničeni pa imamo potrebu izraziti ljubav na vidljiv način, znakovima. I zato će momak djevojci dati crvenu ružu. Ta ruža nije ljubav, ali je predstavlja, ona je simbol ljubavi. Kad blagoslivljam studentske sobe, vidim tu i tamo osušena ruža visi negdje zataknuta i odmah pitam: Kako ti se zove momak? Velečasni, kako znate da imam momka? Po ruži! To su načini kako mi jedni drugima govorimo: Volim te! Moja mama zna da u avionu dobijem hranu. Ali, njoj je bitno da ja uzmem njezinu hranu, jer je to način na koji mi ona kaže: Volim te. Ne mogu s tobom biti, ali uzmi ovo kao znak moje prisutnosti i znak moje ljubavi. I tako kad smo otvoreni jedni drugima, nastojimo se uprisutniti na različite načine. Danas to činimo SMS-om. Momak i djevojka stalno se dopisuju SMS-om. Dakle, imamo načina kako možemo produžiti prisutnost jedni drugima i to činimo preko znakova. Kod studenata vidim i da im mama šalje sir, med... Ma ima sira i meda na tržnici Dolac, ali to je mamin sir... Mi ljudi imamo tu potrebu.

Sada pazite! Ako mi ljudi imamo tu potrebu, a mi to činimo na nesavršen način, što će li tek Bog napraviti? Uočavate li logiku sakramentologije? Kad mi mama sprema sendvič za put, daje krunicu i sličicu, to je njezin način kako mi se uprisutnjuje dok nije uz mene.

Isus Krist imao je istu logiku. Kad slušate Isusov zadnji govor on kaže: Malo, i više me nećete vidjeti; i opet malo, pa ćete me vidjeti. I učenici misle što je ovo? Zbunjeni su. Ostaje li ili ide? Kaže da će zauvijek biti s nama, ali da mora otići. On je tada govorio o sakramentima. I što je sakrament? To je živi Isus prisutan po vidljivim znakovima. Zašto? Jer je on zaljubljen u nas i on želi ostati s nama. To je sedam načina kako nam Isus govori: Volim te!

I zanimljivo je da je svih sedam sakramenata raspoređeno u ključnim trenutcima našeg života. Isus želi biti prisutan u našem životu čim se rodimo - zato imamo krštenje. Isus želi biti s nama kad padnemo - zato imamo ispovijed. Isus želi biti s nama u trenutku kad jedemo - zato imamo euharistiju. Isus želi biti s nama kad odrastamo - pa imamo krizmu. Isus želi biti s nama kad se odlučujemo o svom životnom izboru - zato imamo sakrament svećeničkog reda ili brak. Isus želi biti s nama i na kraju kad umiremo - zato imamo pomazanje. Sakramenti nisu ništa drugo nego Isusova prisutnost među nama.

Sakrament braka

Sada ćemo razmotriti sakrament braka. Morate znati što se događa na dan kad sklapate brak, pa ću se poslužiti s tekstovima iz Svetog pisma koji su jako važni. Radi se o Knjizi Postanka i Poslanici Efežanima: Na svoju sliku stvorio Bog čovjeka, na sliku Božju on ga stvorio, muško i žensko stvorio ih. I blagoslovi ih Bog i reče im: 'Plodite se, i množite, i napunite zemlju, i sebi je podložite! Vladajte ribama u moru i pticama u zraku i svim živim stvorovima što puze po zemlji!' (Post 1,27-28). U Postanku 2,18-25 čitamo: I reče Jahve, Bog: 'Nije dobro da čovjek bude sam: načinit ću mu pomoć kao što je on.'... Tada Jahve, Bog pusti tvrd san na čovjeka te on zaspao, pa mu izvadi jedno rebro, a mjesto zatvori mesom. Od rebra što ga je uzeo čovjeku napravi Jahve, Bog, ženu pa je dovede čovjeku. Nato čovjek reče: 'Gle, evo kosti od mojih kostiju, mesa od mesa mojega! Ženom neka se zove, od čovjeka kad je uzeta!' Stoga će čovjek ostaviti oca i majku da prione uza svoju ženu i bit će njih dvoje jedno tijelo. A bijahu oboje goli - čovjek i njegova žena - ali ne osjećahu stida.

Idemo ovo objasniti.

Kad čitamo Knjigu Postanka, moramo biti svjesni da je ne čitamo tako da tražimo znanstvene činjenice, nego teološke istine. Prva teološka istina u ovom tekstu jest da brak nije izmislio čovjek, nije ga izmislila neka država. Brak postoji od samog početka, odnosno, Bog je stvorio brak. Netko će sada možda pomisliti: Pa dobro, vrlo važno! Ali ovo je itekako bitno. Zna li zašto? Ako je Bog stvorio brak onako kako je stvorio muško i žensko, to moramo poštivati. Prije dvadeset godina ovo ne bih ni spominjao. Ali zašto to danas spominjem? Zato što si neke države, EU... pa i naša Hrvatska uzimaju pravo mijenjati definiciju braka. Ma možemo se mi oko toga dogovoriti, ali takvo nas prihvaćanje dovodi do života u laži. Kad ukucate riječ brak na internetskoj tražilici i otvori vam se stranica Wikipedije, na njoj nećete naći datum ustanovljenja braka. Zašto? Zato jer je Bog stvorio brak. Ako je Bog stvorio brak, ne smijemo ga dirati. Ne može neka država tumačiti brak kao zajednicu dviju osoba: muško-muško ili žensko-žensko, a uskoro će valjda krenuti i udruživanje dva-tri bračna para u jednu bračnu zajednicu tipa svatko sa svakim. I to se događa.

A kad Boga izbacimo iz te priče, onda s brakom možemo raditi što god želimo.

Vi muškarci, kad ste ugledali svoju ženu, nešto vas je privuklo k njoj i to je od Boga. Bog je to utkao u vaše tijelo i jednostavno imate potrebu da budete sa svojom ženom. I to je teologija tijela.

Idemo dalje: Stoga će čovjek ostaviti oca i majku da prione uza svoju ženu i bit će njih dvoje jedno tijelo. Ostaviti oca i majku kod Židova je bilo ludo. To slušamo u prisposobi o rasipnom sinu (Lk 15, 11-32). U Židova je nezamislivo da sin traži imanje. On mora ostaviti svoju majku i oca samo da se oženi - i prione uz svoju ženu i stvori nešto novo. Ovu riječ

prionuti - teško je prevesti. Ovdje ne piše da će čovjek ostaviti oca i majku da bude sa ženom ili kod žene. Ne. To bi onda bilo: Sad si s njom, sad nisi s njom, što je zapravo odvojenost. Prionuti znači ucijpiti se. U engleskom se rabi glagol cleave znači doslovce ući u - da postanu jedno tijelo. Na temelju ovog svetopisamskog teksta, vidimo da je brak otpočetak stvoren od Boga i da nešto novo nastaje - novo stvorenje.

Prve riječi koje Bog upućuje Adamu i Evi

Sada ću vas šokirati. I sam sam bio šokiran kad sam ovo prvi put čuo na svom poslijediplomskom studiju, jer to nisam nikad čuo na bogosloviji. Prve riječi koje Bog upućuje Adamu i Evi nisu Vjerujte u mene, nisu Činite dobra djela, nisu Budite dobri, nego Plodite se i množite! Zašto je on to rekao? Jer su oni stvoreni na njegovu sliku i priliku. A što Presveto Trojstvo radi? Stvara i ljubi! Vidite što Bog radi na početku. On stvara na svoju sliku i priliku i želi da mi, dok smo na Zemlji, budemo kao on. A kakav je on? (Meni je žao što moram koristiti zamjenicu on jer Bog zapravo nema spola. To je zajedništvo Oca, Sina i Duha Svetoga.) I ako smo mi stvoreni na njegovu sliku i priliku, ako želimo biti njegova vjerna slika, moramo se ploditi i množiti.

Prilikom sklapanja sakramentalnog braka muž i žena na nevidljiv način postaju ikona Presvetog Trojstva. Jeste li primijetili da u svakom sakramentu ima nešto vidljivo i nevidljivo? Na primjer, u euharistiji imamo kruh. Ali ono što ne vidimo u tom kruhu jest živi Isus za kojeg vjerujemo da je u njemu prisutan. Postavlja se pitanje što je to u braku vidljivo, a što je nevidljivo? A Isus je u svakom sakramentu. Znae u čemu? Upravo u mužu i ženi. Ono što je vidljivo je muško i žensko. Ono što je nevidljivo je da su muž i žena jedno tijelo i time živa slika Presvetog Trojstva. A Presveto se Trojstvo ne može razdvojiti na dva dijela. I zato mi u našoj Katoličkoj crkvi kažemo da je razvod braka nemoguć.

A sad opet nešto šokantno. Kad dođe do toga da djevojka i mladić pristupe oltaru za obred vjenčanja, svećenik im postavlja tri pitanja: 1. Ulazite li slobodno u ovaj odnos? 2. Hoćete li se međusobno trajno ljubiti? i 3. Jeste li otvoreni prema životu?

Zašto baš ta tri pitanja? Jer ako su muž i žena slika i prilika Presvetog Trojstva, to znači da i njihova ljubav mora biti takva. A ljubav Presvetog Trojstva - Oca, Sina i Duha Svetoga - jest odnos koji je slobodan, i koji je trajan jer nemoguće je da Otac i Sin Duhu Svetom kažu: E, sad nam je dosta tvoga puhanja!

Presveto Trojstvo stalno stvara i zato su muž i žena pozvani stvarati. Samo, koja je razlika između Boga te muža i žene? Bog stvara i ljubi u punini. A zna se dogoditi da kod muža i žene ponekad zbog fizioloških razloga to ne ide, ali bitno je da su otvoreni prema životu. Kod oltara oni razmjenjuju riječi: Hoću! Hoću! Da. Da. Obećajem. Obećajem. Ali imamo onaj prekrasan redak iz Ivanova evanđelja: I Riječ je tijelom postala! (Iv 1,14). I za vas koji ne znate, evo objašnjenja kad ustvari katolički brak postaje nerazrješiv. Ne kad mladenci razmjene privolu i nakon toga izađu iz crkve pa uslijedi slikanje gdje im se svi dive: O, kako ste lijepi! Obred katoličkog braka tada još nije dovršen. On će biti dovršen kad Riječ postane tijelom. Vidite koliko Katolička crkva vrednuje spolni odnos, toliko da brak postane nerazrješiv tek kada muž i žena konzumiraju brak!

A znate li što meni smeta? Žuti tisak koji donosi članke o tome kako Crkva drži da je seks

prljav te cijela rasprava o spolnom odgoju. To je laž koja dolazi s dna Pakla. Nijedna crkva, nijedna institucija ne uzdiže spolnost kao Katolička crkva - do te mjere da sklapanje vašega braka nije još potpuno dok se ne dogodi prvi bračni čin. U tom trenutku - doslovce - kad muž uđe u („prione uz”) svoju ženu, tad njihov brak postaje nerazrješiv, jer Riječ, koju su razmijenili kod oltara, tada tijelom postaje.

Što je za Katoličku crkvu spolni odnos?

Ovo je šokantno! Ako su muž i žena slika i prilika Božja, i ako su prve riječi koje je Jahve izgovorio mužu i ženi bile: „Plodite se i množite!” - što se događa u bračnom činu? Kad muž i žena obnavljaju i konzumiraju svoj brak, u tom trenutku oni u stvari, na najbliži mogući način dok su na zemlji jednom nogom zakoraknu u nebo i u tom trenutku postaju ikona (slika) Presvetog Trojstva. Zašto? Zato što Presveto Trojstvo stvara i ljubi. Muž i žena u bračnom činu stvaraju i ljube.

Drugim riječima, što je bračni čin, odnosno spolni odnos između muža i žene za Katoličku crkvu? Jeste li spremni ovo čuti? Oponašanje ljubavi i stvaranja Presvetog Trojstva. Zar to nije lijepo? To je naša teologija. Dakle, kad netko kaže da Crkva ima nešto protiv spolnosti, to je velika laž koja dolazi s dna Pakla. Seks je za nas nešto sveto. Zašto? Zato jer na taj način mi imamo udio u životu Presvetog Trojstva, jer Trojstvo stvara i ljubi, muž i žena stvaraju i ljube - i Riječ je tijelom postala.

I zato je to fantastično u 5. poglavlju knjige Karola Wojtyła „Ljubav i odgovornost” (Verbum, 2009.) pročitati kad on govori o tome. Nevjerojatno! Za njega kao mladog biskupa i za vrijeme u koje je govorio, to je bilo revolucionarno. Sve se bojim da je pisao na nekom jeziku u široj uporabi, a ne na poljskom, da bi bio završio na nekom popisu nepodobnih kao mnogi od njegovih kolega, ali su kasnije ipak bili rehabilitirani. Karol Wojtyła 1960. godine napisao je: Muž i žena bi trebali što češće konzumirati svoj brak. Zašto? Jer u tom trenutku na najbliži način imaju udio u životu Presvetog Trojstva po stvaranju i ljubavi! Prisjetite se prvih riječi: Plodite se i množite se! Radi se o sadržaju koji je vrlo duboko prožet spolnošću.

Pojmovi „muško i žensko”

Sada ćemo govoriti o biblijskom poimanju pojmova „muško i žensko”. Pojam muškarac i žena danas se jako miješaju. Nešto sam jako ružno čitao neki dan, što ću izreći da si posvijestite stanje koje vlada u kršćanskoj Europi. Jedna je feministkinja rekla: Razlika između muškarca i žene više je između ušiju nego između nogu. Jako ružno. Otkud to proizlazi? Danas Europski program za spolni odgoj (Nizozemska, skandinavske zemlje), pa i u nas Forum za slobodu odgoja nastoje izbrisati razlike između muškog i ženskog. S

ovog mjesta tvrdim da je to dijabolički pristup koji proizlazi iz one Descartesove izreke: „Mislim, dakle jesam!“ Radi se o čistoj idolatriji. Dakle, to što ja mislim, ja jesam.

Je li? To je oholo. To znači da sam ja Bog te da je središte morala u mojim mislima i u mojim teorijama. I dokle to ide? Do toga da je sloboda misli tako snažna da ja mogu odlučiti hoću li biti muško ili žensko. Dapače, to što ja imam muške spolne organe, biološka je slučajnost i to je meni nametnuto! Ja ću odlučiti jesam li muško ili žensko, jer, na taj način dolazim do vrhunca svoje slobode, jer čak nadilazim svoju biologiju. Mi kršćani pak vjerujemo da je Bog rekao: „Neka bude!“ I zato ja mogu i misliti.

A što Biblija govori? Pogledajmo armenske riječi. Za muža, za Adama koristi se izvorna riječ Zakar, a za Evu Negeba. Puno toga se krije u tim riječima. Zakar doslovce znači - onaj koji se sjeća. Ako se zakar koristi kao glagol znači sjećati se, a negeba znači doslovce biti otvorena. Muškarac je onaj koji se sjeća, a žena je ona koja je otvorena. Čega se mora sjetiti Adam? Mora se sjetiti ljubavi Božje i mora prisjetiti Negebu da je ona ljubljena. Muškarac je onaj koji se sjeća i spominje, a Negeba je otvorena. Za što je otvorena? Za njegovo sjećanje.

Zašto je ovo bitno? Kad su Židovi slavili Pashu, muškarac - muž bi se prisjećao i prepričavao cijelu povijest Božjeg djela. I zato Isus kao novi Adam izriče ove riječi na Posljednjoj večeri: Ovo činite meni na spomen. Isus je savršeni muškarac, on nas uči kako se sjećati. I zato mi svećenici na svakoj misi izgovaramo: Ovo činite meni na spomen! On je pravi Zakar. Što da činimo njemu na spomen? Uzmite i jedite, ovo je tijelo moje! Isus je savršeni zaručnik, a što zaručnik mora reći svojoj zaručnici? Ovo je moje tijelo, uzmi! Inače, ovo je iz onih kateheza koje Ivan Pavao II. nije čitao na generalnim audijencijama srijedom, jer su preosjetljive za javno čitanje. Radi se o biblijskoj erotici.

Uzmite i jedite, ovo je tijelo moje! Što Isus ovdje radi? On obnavlja ono što je Adam narušio, a nova Eva, savršena žena Marija, koje je riječi ona izrekla? Neka mi bude po tvojoj riječi! To pokazuje da prava Negeba. Ona je otvorena. Čemu? Riječi koja je tijelom postala.

Kada muškarac u današnje vrijeme nije pravi muškarac? Onda kad ne izlazi iz sebe i gdje ne daje svoje tijelo kao što je Isus Krist dao za svoju Zaručnicu.

A kada žena nije žena? Kad je zatvorena za Božju ljubav. Dakle, vidite kako je Marija, koja je bila otvorena, izrekla: Neka mi bude po riječi tvojoj! A Isus Krist: Ovo činite meni na spomen! To je pravi muškarac koji daje svoje tijelo za svoju zaručnicu, prolijeva svoju krv doslovce i daje, a žena prima: Neka mi bude po riječi tvojoj! Što Isus ovdje radi? Obnavlja ono što je Adam narušio. A savršena žena Marija otvorena je za Božju ljubav.

Brak je svet jer upućuje na sveto mjesto - nebo

Vratimo se braku - ono što je vidljivo su muškarac i žena - ono što je nevidljivo je Presveto Trojstvo. Ono ima savršen odnos ljubavi i stvaranja koji mi ne možemo pojmiti ni opisati, ali u ljudskom životu može se postaviti analogija s brakom i bračnim činom jer tada muž i žena stvaraju i međusobno se ljube! Tako je Bog zamislio, tako bi trebalo biti - da je ostalo onako savršeno kako je zamišljeno i stvoreno.

Kad iz Zagreba idete prema Splitu pratite znakove. Ali kad dođete do Svetog Duje - znak je nepotreban jer ste stigli na cilj. Tako, dok putujemo prema nebu brak je svet jer upućuje na sveto mjesto. Kad dođemo u nebo, nema braka, nije više potreban.

I zato - kad su pitali kojemu će od sedmero muževa žena pripasti po uskrsnuću jer su je sedmorica imala za ženu - Isus kaže: Nemate pojma o nebu. U nebu nema braka.

Zato kad ugledam bračni par, trebao bih stati i reći: Aaa, to je znak koji usmjerava prema nebu -jer ste vi slika Presvetog Trojstva.

Pogledajmo što je Pavao rekao Efežanima. Kad vjenčavam mladence, muškarci jako vole čitanje iz poslanice Efežanima 5, 21-32: Podložni budite jedni drugima u strahu Kristovu! Žene svojim muževima kao Gospodinu! Jer muž je glava žene kao i Krist Glava Crkve - On Spasitelj Tijela. Pa kao što se Crkva podlaže Kristu, tako i žene muževima u svemu!"

Tu ću se malo zaustaviti. Malo nam je neugodno u 21. stoljeću reći ženi da bude mužu podložna u svemu. K tome još feministkinje mašu zastavom: Pogledajte žene što vaša crkva govori!

Ali, proanalizirajmo što je sveti Pavao ovdje rekao? Ponavljam da je ovo napisano grčkim jezikom. I ono što jako zaboravljamo jest da prije Efežanima 5 dolazi Efežanima 4, a prije tog Efežanima 3 - a mi uzimamo samo tu rečenicu...

Što se događa u Efezu? U Efezu su kršćani bili manjina, pa su se mučili pitanjem kako će biti prepoznatljivi u svijetu u kojemu su živjeli. Tamo su se štovali poganski bogovi - Jupiter, Venera, itd... Poganski je hram bio mjesto sakralne prostitucije. Kako su kršćani bila manjina u Efezu, nisu znali kako biti drugačiji. I Pavao im piše poslanicu. I u Ef 4 on im kaže: Ovo govorim i zaklinjem u Gospodinu: ne živite više kao što pogani žive - u ispraznosti pameti njihove: zamračena uma, udaljeni od života Božjega, sve zbog neznanja koje je u njima, zbog okorjelosti srca njihova. Sami su sebe otupili i podali se razvratnosti da bi u pohlepi počinjali svaku nečistoću.

Vi pak ne naučite tako Krista, ako ste ga doista čuli i u njemu bili poučeni kako je istina u Isusu; da vam je odložiti prijašnje ponašanje, starog čovjeka, koga varave požude vode u propast, a obnavljati se duhom pameti i obući novog čovjeka, po Bogu stvorena u pravednosti i svetosti istine..!

Što Pavao govori? Ako želite biti drugačiji od pogana i biti prepoznatljivi, morate obući Isusa Krista, a ja ću vam za to pružiti najbolji način. I onda dođe Efežanima 5. Kršćani su radili dobra djela - sjajno, kršćani su imali osmijeh na licu -sjajno, ali to nije bilo dovoljno. Ako baš zaista želite biti prepoznatljivi, Pavao govori, činite ono što piše u Efežanima 5: Muževi i žene... Kakav je bio brak u Grka i Rimljana? Vrlo jednostavan. Muž je mogao ubiti svoju ženu iz bilo kojeg razloga. Žena se nije smatrala ljudskim bićem. I on ju je mogao ubiti ili otpustiti. Židovi su bili humaniji pa su morali napisati otpusnicu. Rimljani su kao pogani gazili svoje žene i doslovce su im one bile podložne.

Što sada Pavao radi? Uzima tu grčku riječ podložnost-hupotuso ili latinski submission. Sub znači ispod, a misio znači misija, uloga. Što Pavao govori ovdje: Žene, podložite se, odnosno prepustite se misiji koju muž ima izvršiti nad vama. Budite prave negebe. Budite otvorene za njegovu misiju.

Kod Grka je ta misija bila vrlo jednostavna: Zgazi je!

I Pavao koristi grčki žargon i kaže: Muž ima misiju nad ženom i ulogu koju treba izvršiti. Žene, budite dobre i podložite se njihovoj misiji nad vama. Koja je ta misija? Muževi, ljubite svoje žene kao što je Krist ljubio Crkvu te sebe predao za nju (Ef 5,25). Zbog te rečenice htjeli su kamenovati Pavla. Što on tu govori? Žene, muž ima misiju nad vama. U Grka je ta misija bila: Zgazi ženu!, a u nas kršćana: Ljubi ženu onako kako je Krist ljubio Crkvu. A kako je Krist ljubio Crkvu?

Kad je Crkva bila nevjerna - kad ga je Petar zatajio, kad je Toma sumnjao, kad ga je Juda izdao i kad su svi pobjegli - tada Krist polaže život za nevjernu Crkvu. Uvijek nastane muk kad ovo kažem. Drugim riječima, Pavao govori: ako želite biti prepoznatljivi, činite suprotno od pogana. Umjesto da gazite svoje žene, položite život za njih. Ne kad su dobre, nego kad su nevjerne. I netko nama govori da ugrožavamo žene! Zaista, zaista, u povijesti

čovječanstva ovo je prva emancipacija žena. I zato su Pavla htjeli ubiti. Nisu to mogli shvatiti.

Ali, nemojte misliti da je ovo samo muževljeva misija. Jer prva rečenica glasi: Budite podložni jedni drugima u strahu Kristovu! A zašto Pavao daje naglasak na muževe? Zato što su do tada muževi gazili svoje žene. Ali ne zaboravite: prva je rečenica bila Budite podložni jedni drugima u strahu Kristovu!

To znači da i žena ima izvršiti svoju misiju - ljubiti svog muža kao što je Krist ljubio Crkvu, a isto tako i muž ljubiti svoju ženu kao što je Krist ljubio svoju Crkvu. Jedina novina ovdje jest da muževi moraju izvršiti ono isto što mora i žena - ljubiti jedni druge onako kako je Krist ljubio.

I zato u katoličkom braku nema razvoda, to je ontološki nemoguće. Ali kako je lijepo kad se muž i žena natječu u ljubavi jedno prema drugome kao što je Krist ljubio Crkvu. Ovako samo raste ljubav. Nažalost, u nas to obično bude jednostrano - ljubi ili muž ili žena.

I na kraju ovog biblijskog teksta Pavao kaže: Otajstvo je to veliko! Ja smjeram na Krista i na Crkvu. Za otajstvo se ovdje koristi latinska riječ sacramentum. Drugim riječima, kad se muž i žena vjenčaju, oni postaju prava slika Kristove ljubavi prema Crkvi, Božje ljubavi i to je sakrament. Ono nevidljivo.

Biblija - knjiga o odnosu Boga i čovjeka

Dok sam jeo onaj sendvič u avionu, prisjećao sam se svoje majke. I dok sam trošio onaj novac koji sam dobio od tate, sjećao sam se: Mama me voli! Tata me voli! Tako muž i žena, gledajući jedan drugoga, moraju se prisjećati i znati da su oni živa slika Presvetog Trojstva ovdje na zemlji, a ta se ljubav konzumira upravo kad Riječ tijelom postaje - u bračnom činu. Karol Wojtyła kaže da je u tom trenutku bračni čin kao ljepilo koje spaja i daje mu veliku važnost.

Biblija je jedna priča, knjiga koja isključivo govori o odnosu Boga i čovjeka. Isus koristi jako puno metafora - ovcu i pastira, trs i lozu, upravitelja i kralja itd. - ali najljepša slika je slika braka. Biblija počinje s brakom: Plodite se i množite! A kad otvorite zadnju stranicu Biblije: Ja dolazim kao Zaručnik.

U Knjizi Otkrivenja, apostol Ivan na otoku Patmosu u mističnom viđenju gleda nebesko vjenčanje. Cijela je Biblija priča o tome kako se jedan brak u početku raspao i kako će se ponovno obnoviti. I zato se u nebu događa gozba kralja Jaganjca gdje se on vjenčava sa svojom Zaručnicom - Crkvom, sa svojim narodom. Bog se želi s nama u ljubavi „vjenčati“, uzeti nas k sebi.

Što je, dakle, sveta misa? Svake nedjelje u podne uvijek provlačim da je sveta misa nebo na zemlji. Kad dođemo na svetu misu, ulazimo nakratko u nebo. Svaka je sveta misa vjenčanje, a vrhunac je sveta pričest. Što se događa u pričesti? Znak je sljedeći: kad se pričesnik dođe pričestiti svećenik kaže: Tijelo Kristovo! Osoba koja prima pričest kaže: Amen! Dakle, svećenik stoji umjesto Krista, ustvari daje Isusa Krista Zaručnika - njegovo Tijelo i s druge strane - svi mi koji smo Crkva uzimamo svoga Zaručnika. Tako Isus Krist Zaručnik ulazi u svoju Zaručnicu.

Ivan Pavao II. to je obradio u šest kateheza i povlači paralelu između svete mise i bračnog čina. Vrhunac svete mise je sveta pričest, kad se Tijelo Kristovo daje Crkvi.

Vrhunac bračne ljubavi jest potpuno predavanje tijela supružnika jedno drugome, a to potpuno uzajamno predavanje i prihvaćanje podsjeća na ljubav Isusa prema Crkvi.

Tako Ivan Pavao II promatra bračni čin kao svojevrsnu liturgijski čin.

Brak naspram celibata

Imamo jedno blago, imamo jednu Crkvu koja uzdiže i poštuje ženu i muškarca i njihov odnos do te mjere da ga smatra tako svetim pa zaista treba da pazimo kako, s kim i na koji način ostvariti taj odnos.

Moglo bi se dogoditi da se netko od vas zapita: Jadni vi, vi ste u celibatu! Stoje s vama? To je paradoks da vi koji ste u celibatu na ovaj način govorite o spolnosti!

Čemu taj naš celibat? Celibat je jako bitan za vas koji ste u braku. Jer vi ne možete bez svećenika - a mi ne možemo bez vas. Vi ste putokaz i znak Presvetog Trojstva.

A što sam ja? Sjećate li se one priče iz Biblije kad pitaju Isusa: „Čija će ono žena biti?" Nema braka u raju! Što je moj život? Celibat. Moj život svećenika takav je da ja preskačem brak, putokaz k Presvetom Trojstvu. I odmah sam osjetio predokus neba! Govoreći suvremenim jezikom, kad netko gleda put kojim ide na geografskoj karti vi predstavljate znakove na putu, a mi smo kao svećenici suvremeni GPS (Global Position System.) Budući da u Kraljevstvu nebeskom nema braka, nema ni spolnih odnosa, zemaljskih stvari. Moja tri zavjeta: poslušnost, siromaštvo, čistoća samo su slike nebeske stvarnosti. Na nebu smo svi poslušni Božjoj volji i zato ja sada imam zavjet poslušnosti. Gore nema osobne imovine i zato ja sada živim zavjet siromaštva. Auto koji vozim vlasništvo je Hrvatske salezijanske provincije. A kako u nebu nema braka, imam zavjet čistoće. Drugim riječima, što predstavljaju moji zavjeti? Predokus neba. Ja pokušavam stvarnost Kraljevstva Božjeg živjeti već sada na Zemlji. I kad ljudi vide redovnika, redovnicu ili svećenika, trebali bi moći reći: „Aaa, tako će to biti u nebu!" Vidite kako smo mi potrebni jedni drugima! Vi služite kao znak Presvetog Trojstva, a mi redovnici, svećenici i časne sestre služimo kao znak Kraljevstva Nebeskog. I zato je u ovom svijetu jako potrebno imati ljude koji žive Kraljevstvo Božje na Zemlji. Jer mi stojimo kao izazov jedinom svijetu koji samo govori: „Gutaj, konzumiraj, zaštiti se"! Danas se govori o tome da je to tako dobro da to radiš s kim hoćeš, koliko god hoćeš na koji način hoćeš, a mi govorimo: Ne. Spolnost je sveta. Seks je dobar, odličan je, ali je i svet, a naš svijet samo je izostavio onaj dio svetosti. Za nas je spolnost tako sveta da jedan dio naše Crkve koji je na to pozvan živi celibat, ali ne zato što bi spolni odnos bio prljav i zao, nego upravo zato što je tako svet da mi to stavljamo sa strane. U Evanđelju po Mateju piše da se neki ne žene: „..... radi Kraljevstva nebeskog..." I to se nikad ne može promijeniti, jer je to od samog Isusa koji je živio celibat. Jer prve riječi koje je on izrekao u javnom djelovanju bile su: „Približilo se kraljevstvo nebesko" - i on se nije ženio. Ne zato što je to loše. Ma on je 30 g. odrastao u jednoj obitelji! Isus to savršeno pokazuje.

Ja kao svećenik stojim vama kao znak i opomena , a vi stojite meni kao znak i opomena. Kad znakovi otkazu - ako mi svećenici ne živimo taj život, ili ako vi bračni parovi ne živite taj život, nastaje užas. Kad svećenici ili časne sestre sagriješe, kad bračni drugovi sagriješe, onda oni iskrivljuju znak.

LJUDSKA SPOLNOST U BOŽJEM PLANU (3)

Usudite se izazvati svoju djecu!

Teologija tijela Ivana Pavla II. integralan je pristup spolnosti, ili tjelesnosti, ili još dublje - egzistenciji - dakle svemu što činimo tijelom. Svjedok sam tome da je istina zarazna, i velika je laž da mladi ne mogu živjeti ove kršćanske istine! Studenti dolaze na predavanja o teologiji tijela u Studentski dom u Zagrebu u velikom broju zato što su oduševljeni istinom, dolaze i kršćani i ateisti, djevojke dovode svoje mladiće i odlaze obraćeni, odlučni za život u čistoći! Imamo velike plodove pa se preporučujem u vašu molitvu jer treba ustrajati, preporučujem i vašu djecu u molitve jer ću danas govoriti i o pristupu djeci vezano uz ovu temu. Mislim da je ovo jako bitno i ne morate se bojati izazvati svoju djecu na savršenstvo jer prečesto čujem onu poruku: Pa svi to rade, pa 21. stoljeće je, itd. Veliku biste nepravdu činili svojoj djeci kad biste tako razmišljali.

Što se događa na dan vjenčanja

Danas ćemo malo dublje govoriti u braku i približit ću vam što vam se dogodilo onoga dana kad ste se vjenčali. Znam da ste tada bili uzbuđeni - zbog haljine, frizure, zbog svirača, dvorane, svadbene torte... i, nažalost, ono najvažnije nam izmiče. Stoga ću vas podsjetiti još jednom na to što se ustvari taj dan dogodilo jer je to bitno.

Prvo - govorit ćemo o braku kako ga vide Božje oči. Kad čitam novine, ali mnogi tako čine, pogledam prvu pa onda zadnju stranicu. Urednici novina to znaju pa na prvoj i zadnjoj stranici iznose ono što je najvažnije. Vidjet ćete prognozu vremena, tečaj kune i najvažnije vijesti. Zato se na te stranice stavljaju bombastični naslovi i ako vas naslovi zainteresiraju, tek onda ćete pogledati unutra. Urednici znaju da većina ljudi neće čitati članke, nego samo prvu i zadnju stranicu i eventualno prolistati i pročitati podnaslove i međunaslove. Zašto je tako? Jer tako funkcioniramo - važno nam je prvo i posljednje.

I Bog to zna, i zato kad je nadahnuo svete spise - najvažnije je stavio na prvu i zadnju stranicu. Što imamo na prvoj stranici? Imamo brak između Adama i Eve, koji je, nažalost, krenuo krivim putem. Na zadnjoj stranici imamo sliku mističnog vjenčanja koje gleda apostol Ivan (Otkrivenje 21).

Apostol Ivan posljednji je živući apostol. Bio je zatočen na otoku Patmosu. Pod carem Domicijem od 85. do 95. godine Crkva je doživljavala žestoke progone. Apostol Ivan bio je biskup i imao je sedam crkava pod svojom nadležnošću, te im na Patmosu piše pismo koristeći stil koji zovemo apokaliptičnom književnošću. Imao je viđenje u kojemu mu je Bog otkrio i dopustio da vidi nebo. Vidio ga je kroz jednu sliku, viziju vjenčanja gdje se Isus Krist vjenčava s nama, s Crkvom. Na zadnjoj stranici Otkrivenja on govori: Evo zaručnice moje! Na zadnjoj se stranici događa ispunjenje onoga što je propalo na prvoj stranici - vjenčanje Adama i Eve - koji bijahu jedno tijelo - ali su pali u grijeh. Cijela Biblija, sve ono što je napisano između, jest tumačenje prve i posljednje stranice. Onoga trenutka kad Bog šeta rajskim vrtom i pita - Adame gdje si? - počinje jedna ljubavna avantura! Bog traga za svojim narodom, i koristi kraljeve, patrijarhe, proroke i suce kako bi doveo natrag svoj narod. Čak kod proroka Hošee piše da Bog kaže: Ja te želim vjenčati!

Brak je prema vjerovanju Katoličke crkve velik simbol, velik sakrament (vidljiv znak nevidljive Božje ljubavi). Bog nas želi „vjenčati“ (ljudski rečeno). To je, naravno analogija. On se želi sjediniti s nama. Svaki par koji se vjenčava živi je navještaj onoga što Bog hoće učiniti s nama. Iako je svaka ljudska osoba slika Božja, brak dvoje ljudi još je potpunija slika Božja - Presveto Trojstvo. I kod oltara, kad se mladenac i mladenka vjenčaju, postaju ikona Presvetog Trojstva. Ali obred tu ne prestaje! Tako svaki put kad vjenčam zaručnike, čestitam im na nastavku obreda - onom dijelu kad budu kao bračni par prvi put konzumirali svoj brak - i kad brak uistinu postane nerazrješiv! Mnogi to ne znaju! Jer misle da je tijelo zlo i da će ih Bog spasiti UNATOČ njihovu tijelu - jer kad god radimo nešto loše koristimo

tijelo (u krađi, u lošem govoru, bilo čemu lošemu). To mi svećenici čujemo u ispovjedaonicama, osobito kad se otprilike ovako ispovijedaju: Velečasni, dogodila se laž, dogodio se grijeh... kao da to nema veze s njima! Kao da moje tijelo nije moje i kao da je moje tijelo to napravilo. Ne možete pojmiti koliko smo zaraženi time. Kao da ne znamo što bismo s tijelom, pa kažemo da je ono krivo - ne ja, ma kakvi! A moja je duša dobra. I tako se razvija misao da je duša dobra, a tijelo zlo. To je, na žalost, najstarija hereza u kršćanstvu, dualizam, koji još nije iskorijenjen iz mentaliteta naroda od vremena Platona koji je govorio da je tijelo zatvor duši.

Ali samim time što je Isus Krist uzeo ljudsko tijelo to znači da ga je cijeloga posvetio!

0 značenju izgovorene privole

A sada ću govoriti o riječima kod obreda vjenčanja. Kad mladenci, budući supruzi, stoje ispred oltara, oni razmjenjuju riječi koje su toliko bitne da moraju biti doslovno izrečene onako kako su navedene u Rimskom obredniku. Ne smije se izmisliti neka druga privola! Riječi su toliko bitne da ih moram točno pročitati onako kako su napisane. Dakle, kad izgovarate te riječi vi dajete cijelu svoju osobu u brak.

U čemu je danas problem? Toliko smo uronjeni u inflaciju nekih riječi da one u današnjem svijetu gube svoj pravi smisao, svoju snagu. U Starom Zavjetu prilikom stvaranja svakog saveza (Abraham, Mojsije) ljudi su morali izgovoriti neke riječi - i Bog je izgovorio neke riječi. To je prvi dio saveza. Znači, kad ste kod oltara izrekli svoju privolu, razmijenili riječi, vi ste dali svoju osobu u posjed onoj drugoj!

Da bismo pojasnili koliko su riječi važne i snažne - probajmo se sjetiti koliko nas boli kad nam, na primjer, ljubljena osoba kaže da nas ne voli, da smo ružni, ili kad nam laže. Fizički nas boli kad nam nešto ružno kaže! Zato je strašno kad roditelji proklinju svoju djecu!

Iznijet ću vam jedno svoje iskustvo. Jednom prilikom trebao sam nešto poći kupiti (inače kupovinu za samostan obavlja ekonom) i prvi sam put otišao u DM. U trgovini je bila gužva kakva nastane u onoj špici oko 17 sati. Bio sam peti-šesti u redu, a ispred mene stoje sve neki ugađeni ljudi - odvjetnici, ekonomisti... s kravatama oko vrata. Na blagajni je radila neka zbunjena djevojka, vjerojatno tek primljena na posao. Ne možete ni zamisliti kako su je ti ljudi vrijeđali - i to u trećem licu: Pa tko je ovu zaposlio, pa kako ova radi... Previše strašno! I meni se žurilo, mobitel mi zvoni, čekaju me... Ona je jadona počela plakati i što su joj oni dobacivali ružnije primjedbe, ona je sve više griješila. A sve su to bila „gospoda"! I ona je pala u očaj. Dođem na red, ruka joj se tresse od nervoze, u strahu je. Htio sam kontrirati svim tim ljudima koji su ružno govorili, ali kako sam bio odjeven u civilnu odjeću, pazio sam da djevojka moje riječi ne doživi kao neki muški „upad", pa sam joj rekao: Znaš što? Imaš prekrasne oči! Onda sam se zahvalio i izašao. Trebali ste vidjeti preobrazbu na tom licu! Primila je blagoslov lijepe riječi! Moramo uvijek paziti što govorimo!

Vratimo se obredu vjenčanja. Na dan vjenčanja izgovorili ste neke važne riječi. Svećenik vas je prvo pozvao imenom i postavio vam tri pitanja koja su stup katoličkog braka:

Jeste li ovamo došli bez prisile da slobodno i posve svjesno sklopite ženidbu?

Jeste li spremni u braku za cijeloga svoga života jedno drugo ljubiti i poštivati?

Jeste li spremni s ljubavlju od Boga primiti djecu i odgajati ih po zakonu Krista i njegove Crkve?

To su tri stupa katoličkog braka: sloboda, ljubav i život. Jedno bez drugoga ne može.

SLOBODA

Kad vjenčavamo mladence, mi svećenici dužni smo tijekom pripreme proći kroz ovaj obrednik. Dakle, kad pitam buduće mladence: Da li se slobodno volite? - ponekad zna biti i neugodno - pa me pitaju kako to mislim? Pojam slobode u nas je jako izrabljen. Evo dat ću vam primjer: kada dođe djevojka i nazire se mali trbuh (Bogu hvala i slava, život je tu i treba ga poštivati) - dužan sam ih pitati: Da to dijete nije tu, biste li se sada ženili? A onda slušam izmotavanja: pa znate, prvo bih diplomirao, pa bih magistrirao, pa doktorirao i specijalizirao... Tu je već upitna sloboda jer prava je sloboda kad čovjek kaže: ja tebe volim bez obzira na sve, ma i u dobru i u zlu ja se tebi potpuno dajem jer ti si ona osoba koja će meni pomoći da se spasim.

Vi koji imate djecu pazite - danas je u modi upoznavanje preko interneta. Zašto je to pogubno? Polazi se s tržišnog mentaliteta - ne tražimo osobnost, cijelu osobu nego njezine karakteristike, njezine kvalitete, elemente. Volio bih curu koja voli ovakvu glazbu, ovakvu hranu, izgleda ovako, itd. I tako se prilazi na manjkav način koji oduzima slobodu. Jer prava ljubav kaže - ja tebe volim bez obzira na sebe, ja se tebi potpuno dajem, makar voliš jesti nešto drugo, makar nisi iz moga kraja, makar voliš drugu glazbu, itd. Volim **TEBE**, ono što ti jesi u svojoj biti. Tražeći partnera preko interneta, i mladi i oni stariji, prvo će tražiti neke karakteristike, pa tek onda osobu! Stoga su nam statistike tako porazne. U ovo vrijeme gotovo apsolutne slobode, moramo reći da je prava sloboda puno dublja nego što možemo i pomisliti!

LJUBAV

Što reći o ljubavi? I ta je riječ toliko otrcana i koristi se svuda. Mi kršćani imamo definiciju ljubavi - Bog je ljubav! Ljubite jedni druge onako kako je Krist ljubio Crkvu. A kako je to Krist ljubio - on je svoju krv prolio za svoju zaručnicu. TO je za nas ljubav - dati život za onoga koga volimo.

ŽIVOT

Otvorenost prema životu. Ljubav ne smije okrenuti supruge samo jedno prema drugomu, nego prema trećemu, u konačnici prema Bogu, ali konkretno prema djeci. To ne znači da nije brak ondje gdje nema djece. Ne! Jednostavno njihova fiziologija to ne dopušta, ali oni su otvoreni prema životu. To što Bog ne daje... Neka bude kako Bog da! Tako su i naši stari govorili imajući pouzdanje u Boga...

Dakle, sloboda, ljubav i život tri su stupa kršćanskog braka i to ste jedni drugima prvo izrekli:

Ja te ljubim slobodno, ljubim te trajno i želim da naša ljubav donosi plod.

Nakon toga ste izgovorili privolu: Ja... uzimam tebe... za svoju ženu/muža, i obećajem ti vjernost u dobru i zlu, u zdravlju i bolesti, ljubiti ću te i poštivati u sve dane života svoga. U tom trenutku vi sebe potpuno dajete! Vi ustvari govorite: Ti sada postaješ gospodar mene. Vi razmjenjujete svoje osobe kod oltara, postajete jedno tijelo.

Riječ koju ste razmijenili kod oltara mora tijelom postati, i zato tu prvu bračnu noć kada ste konzumirali svoj brak, tada je riječ tijelom postala!

U Starom zavjetu se svaki savez potvrđivao razmjenom riječi i krvlju koja se morala proliti da zapečati savez.

Iako se čini čudno, možda nije slučajno - svi znamo da je biološki određeno da djevojka, kad se daje prvi put, proljeva krv. Ne volim reći da ona gubi nevinost, jer je to tako negativno budući da ona ništa tu ne gubi - ona sebe daje! To je ušlo u naš žargon i poprimilo negativnu konotaciju. Djevojka je zapravo dala sebe nekome i nije ništa time izgubila, nego dobila. To se ne smije nazivati negativnim riječima i ne smije zvučati tako prljavo.

Dakle, kad se djevojčina krv prvi puta prolje, u tom se trenutku zapečati savez! To je vrlo, vrlo znakovito i nije slučajno jer Bog progovara preko tijela - krv se mora proliti.

Studenticama kažem - pazite, za koga ćete proliti krv! I osjeti se muk u dvorani. Jer ne možeš proliti krv za svakoga. Prolijte svoju krv za onoga tko je spreman za tebe proliti krv, onaj koji se tebi potpuno daje! Jest da će on puno toga obećati, ali recite mu: Dokaži!

O predbračnim odnosima

Sada ulazimo u područje predbračnih odnosa, ali vi se majke i očevi nemojte bojati odgajati svoje kćeri da budu djevice, a ne zavodnice! A to vrijedi i za dečke, iako kod nas vlada neki mačoizam. To je obostrano. Ja ne poznajem muškarca koji ne bi volio prvu bračnu noć imati djevicu kraj sebe - a pravimo se kao da kod muškaraca to ne vrijedi. To je nešto tako duboko!

Kad muž uđe u svoju ženu, kada se prvi puta daju (tu se ništa ne gubi, samo dobiva!) oni pečate svoj savez krvlju!

Kad je Bog sklapao svoj savez s Abrahamom, pozvao je starca od 99 godina, i obećao - Tebi i tvom potomstvu... dajem ovu zemlju, a potomstvo će ti biti brojno poput pijeska na obali morskoj (a on starac, jedva hoda i žena mu je neplodna, no on vjeruje da je Bog svemoguć). No, Bog od njega traži da učini znak: Uzmi onaj oštar kamen i obreži se! Mi to čitamo onako usputno, no hajdemo tu malo stati! Zašto je Bog tražio od tih odraslih ljudi - Abrahama i njegova potomstva - da se obrežu? Kad pomislim, i meni bi to bilo nezgodno, najvjerojatnije bih molio Boga da traži neki drugi znak od mene, na primjer, da odrežem komadić uha ili ruke. Nemoj baš to od mene tražiti, sve ću drugo učiniti!

Idemo malo Biblijski razmišljati: Bog je stvorio čovjeka, muško i žensko, na svoju sliku i priliku i dao im je prvu zapovijed: Plodite se i množite! I sada daje Abrahamu obećanje - vi ćete biti moj narod, ja ću biti vaš Bog - i vrhunac obećanja jest - postat ćeš otac narodima mnogima! I Abraham je oduševljen! Ali je tražio od Abrahama znak ondje gdje najviše boli. Zašto? Tako da se svaki puta kad konzumira svoj brak - sjeti saveza i da je Jahve njegov Bog, da na njegovu tijelu bude vidljivi znak da je on baštinik Jahvin. Taj znak na tijelu sada više nije potreban jer je Isus Krist prolio svoju krv zauvijek za nas, i svi znakovi Starog Zavjeta za nas su nepotrebni. Vratimo se obredu vjenčanja.

Znači, prvo ste se riječima dali jedno drugom, a onda se obred nastavlja u ložnici. I svaki put kad muž i žena konzumiraju brak, stavljaju jednu nogu u nebo - stoga je Bog dopustio užitak. Gledajući tijelo, osobito žensko, vidi se da postoji organ koji služi samo za užitak! Bog ga je dopustio, to je sveto, ne prljavo! Želim razbiti predrasude da je tijelo nešto prljavo - a nije! Bog je dopustio užitak.

Ivan Pavao II. u svojoj je knjizi Ljubav i odgovornost rekao - činite to što češće. Naravno

da se uzimaju u obzir fiziološke prilike i druge osobitosti, ali preporuka je da to bude što češće.

Znate li koja se knjiga nalazi u sredini Biblije? Pjesma nad pjesmama. Pjesma nad pjesmama je knjiga koja opisuje erotsku ljubav, a Ivan Pavao II. nazva je biblijskom erotikom. Tu ljubavnik traga za svojom ljubavnicom i to je naravno slika kako Bog traga za nama. To je tema biblijske erotike sadržana u onih pet kateheza koje Ivan Pavao II. nije javno čitao na trgu sv. Petra, u kojima on komentira Pjesmu nad pjesmama, bračni odnos Tobije i Sare.

Ivan Pavao II. pitao se: Gospodine ako si nas stvorio na svoju sliku i priliku, što onda znače ovi erotski osjećaji, je li to od tebe? To su prekrasne misli! Ljudska osoba, muško i žensko - jedini smo gdje u bračnom činu postoji predigra. Kod životinja toga nema, to im nije potrebno. I kod ljudi u slučaju silovanja, na žalost. Kao kod životinja - silovatelj želi to napraviti i pobjeći...

Predigra je sastavni dio bračnog čina i to je Bogom dano.

Pio XII. u jednom je pismu napisao da je sve što služi do vrhunca bračnog čina, od Boga dano. Onog trenutka kad se vrhunac izostavlja u bračnom činu, a predigra tome i služi - dakle kad se izostavlja potpuno sjedinjenje, onda sve drugo postane fetiš, tj. sredstvo pretvaramo u cilj.

Što je u nastavku obreda vjenčanja?

Zaručnik/zaručnica stavljaju prstenje jedno drugome. On simbolizira Božju ljubav, nema ni kraja ni početka, to je simbol vječnosti i tako vaša ljubav ulazi u Božju vječnu ljubav.

Prsten je od zlata jer je ono prokušano u vatri, kao što se i vaša ljubav kuša u vatri.

Vi ste svoju ljubav predali Bogu i ona postaje vječna. Kad izađete taj dan iz crkve postajete ikona Presvetog Trojstva, u prvom bračnom činu izgovorena riječ postaje tijelom i svakim bračnim činom do kraja života obnavljate svoju privolu. I nauk Crkve kaže - što češće, u ljubavi.

Gdje je granica ili o predbračnoj čistoći

Sad bih u tom svjetlu govorio o predbračnoj čistoći za vašu djecu, da budete uvjereni u tome. Često me pitaju: Velečasni, dokle mogu ići sa svojom djevojkom/mladićem? Mi hodamo, nećemo spavati zajedno, ali koja je crta preko koje ne prelazimo?

Nikada ima ne kažem odgovor, nego pitam - kad počinje spolni čin? S pogledom! Što je Isus rekao? „Ni pogledati (s požudom)”!

Kada mlade izazovemo na razmišljanje o tome, ima puno plodova i uspjeha! Ali nitko ih nije prije toga izazivao! I ja poznajem puno mladih, studenata koji žive apsolutnu predbračnu čistoću. To je moguće! Društvo im laže i zato, usudite se izazvati svoju djecu! Jer oni i sami vide da je to istina!

Kad momak i djevojka imaju predbračni odnos, oni ustvari tijelom govore: Potpuno sam tvoj/a, i trajno te volim - ali u duhu to nije istina! Znaju mi reći: Velečasni, sljedeće subote se vjenčavamo, naručili svirače, imamo prstenje, još samo par dana - pa u čemu je

razlika?! Nebo i zemlja! Razlika je u tome što se još niste potpuno predali! Pitam - ima li još barem jedan posto šanse da se ne vjenčate? Oni tada kažu da teoretski ima... I zato naša Crkva mudro i s ljubavlju njeguje tu istinu o predbračnoj čistoći.

I zato se ne bojte reći svojem djetetu: Sine/Kćeri, daj se onome koji je spreman za tebe prolići krv jer te samo on/ona zaslužuje! Najčešće tu riječ upućujem djevojkama jer, koliko-toliko, ona daje zadnju riječ. Tada im kažem da svojim mladićima postavim tri pitanja:

- Voliš li me?

On će je, naravno, uvjeravati da je voli, kako ne!

- Voliš li me uvijek, trajno?

Sad on već odgovara protupitanjem:

- Kako to misliš?

- Jesi li spreman zauvijek biti sa mnom i čak dati svoj život za mene?

Tu već postaje malo šakaljivo i mladić se počinje izvlačiti. I treće pitanje:

- Jesi li spreman radovati se(ne samo prihvatiti!) plodu ovoga našeg čina?

A on već navlači kondom. Nevjerojatno koliko živimo u apsurdima!

Još nisam susreo djevojku koja bi mi na ovo rekla: Don Damire, to što vi pričate je ludo!

Na žalost, ima dosta promiskuitetnih cura koje su dobre, ali traže intimu na krivi način, no da im samo vidite sjaj u očima koji govori koliko bi svaka od njih voljela jednog muškarca koji će zauvijek voljeti samo nju!

Naša Crkva sve ovo govori ne zato što je to prljavo nego baš zato što je sveto!

Osjećaj krivnje

Drugo, želim sve vas osloboditi osjećaja krivnje. Znam da je tu svega bilo, možda je netko ušao u brak, a da nije bio/bila djevac/djevica - ali znate što? Isus Krist koji je Alfa i Omega, početak i kraj, svemogući Bog - može sve otkupiti! Sve!

I osjećaj krivnje nakon ispovjedi dolazi s dna Pakla, to nije od Boga, to morate znati! Mi smo pale naravi pa nas muči krivnja, ali taj osjećaj krivnje nakon ispovjedi dolazi iz Pakla, a ne od Boga. Bog može otkupiti sve naše padove, želi da živimo kao djeca Božja. On se raduje našem obraćenju i, čak, kažu: Onome koji je najniže pao, pa se obrati, raduje se cijelo nebo! Ohrabrite svoju djecu, izazovite ih na čednost.

Samozadovoljavanje

Volio bih obraditi još jednu temu - a to je samozadovoljavanje, a ono je usko povezano s pornografijom. To je u većini muški problem. Mi muškarci stvoreni smo tako da volimo gledati. Ivan Pavao II. rekao je da problem s pornografijom leži u tome što ona ne pokazuje previše, nego premalo - ne pokazuje ljudsku osobu, nego samo tijelo. To je vrlo zanimljivo!

Ako hoćete vidjeti golotinju - otiđite u Sikstinsku kapelu u Vatikanu i vidjet ćete na freskama puno golih likova. Sikstina je papinska kapela gdje biraju pape na konklavama, a svi goli! Michelangelo je naslikao te freske i u originalu svi naslikani likovi bili su goli, a kad

je u Crkvu ušao puritanizam u 17. st, onda je jedan papa naredio da se svi „odjenu“. Ivan Pavao II. naredio je, pak, da se sve freske restauriraju i vrate u izvorno stanje i kad je 1994. ponovno posvetio kapelicu održao je fantastičan govor. Rekao je kako je to hram ljudskom tijelu, i da je na freskama prikazana golotinja iz Postanka 2, 25 gdje piše: I bijahu goli i nisu se stidjeli. Michelangelo, koji je bio nadahnut molitvom, prikazao je ljudsku osobu preko tijela. Tko god je bio tamo i promatrao te freske može posvjedočiti da su erotski osjećaji zadnji koji se ondje mogu pobuditi. Te freske zapravo pobuđuju divljenje! Katolička crkva nema ništa protiv golotinje, ali one koja prikazuje osobu.

Samozadovoljavanje kao pretežno muški problem, ali i ženski, događa se pretežno mladima. Svijet im pokušava naturiti da je to normalno, čak obvezno i zato treba paziti kakvi nam programi ulaze u škole! Crkva kaže da moramo uzeti u obzir subjektivno stanje osobe koja to radi i ne osuđivati, ali i ne pomiriti se s time. Ne možemo koristiti stvari za ono za što nisu namijenjene. Kad sam u osnovnoj školi trebao saditi grah za predmet prirode, uzeo sam kristalne čaše iz ormara, one svečane koje se vade samo kad fratar dođe u goste, a trebao sam uzeti plastičnu. Mama je poludjela! Znači, koristim čašu za ono za što nije namijenjena.

Naši spolni organi, kako je napisao Ivan Pavao II., Božji su autogram ako smo stvoreni na sliku i priliku Božju. Ako je dao zapovijed: Plodite se i množite! - čime da se plodimo i množimo? Ako je život svet, onda je i put kojim život dolazi - svet! To onda znači da su i spolni organi sveti! Ali koji je naš problem? Imamo toliko vulgarnih naziva za spolne organe! Na engleskom jeziku nabrojao sam ih 17. A nikada nisam čuo vulgarni naziv za nos, uho ili zub jer veliki lažac sotona nema potrebe izrugivati nešto drugo - ta, samo preko spolnih organa prenosimo život, su-stvaramo s Bogom i su-stvaramo novu sliku Božju, a on to mrzi! I zato on ismijava to, i zato stvaramo vulgarne nazive za te organe. Kada se samozadovoljavamo, bit problema je u tome što koristimo nešto sveto za nešto za što to nije namijenjeno. I neki liberalni teolozi kažu da to i nije baš tako strogo i baš doslovce kažu da, eto, i stolac možemo koristiti kao propovjedaonicu. Možda, ali stolac nije svet! I tu je razlika. Spolni su organi sveti i usmjereni prema drugome a ne prema sebi. Na kraju krajeva, kad je Adam stvoren, bio je nezadovoljan dok nije vidio Evu. I kad ju je ugledao, rekao je: Konačno!

Dok je promatrao životinje, uspoređivao je sebe i njih i nije bio zadovoljan, i tek kad je vidio Evu i pogledao sebe - onda je rekao: Ahaaa! Jahve hvala ti! Konačno - meso od mojega mesa, kosti od mojih kostiju! Sam je bio nezadovoljan, nije se mogao samozadovoljavati, trebao je Evu.

I kad netko padne u grijeh samozadovoljavanja nije odbačen, nego je Bog žalostan i kao da mu kaže: Dijete moje, kad bi samo znao što sam ti namijenio! I zato nemojmo pasti na suvremene fore i odgojimo djecu (bez osuđivanja) za više vrednote.

I na kraju - kad počnete o tome razgovarati sa svojom djecom, prvo morate sami vjerodostojno živjeti! Treba prvo stvoriti ambijent ljubavi u obitelji. Naravno, to ćete započeti u njihovu ranom djetinjstvu, tek kasnije kad budu spremni čuti i razumjeti, onda im na ovakav način prenesite izazov, poruku. Kada djeca gledaju svoje roditelje, najveće im je svjedočanstvo - njihov život.

A kad sam kao dječak gledao cure, uvijek sam se pitao - što bi moja baka rekla za nju, ili moja mama? One su i meni bile pojam - moja mama i moja baka! To su bile žene koje sam poznavao u svom životu. Znači, u obitelji je najvažniji primjer, a kada djeca dođu u neke godine, onda im treba govoriti i o ovim stvarima i uputiti ih konkretnije!

LJUDSKA SPOLNOST U BOŽJEM PLANU (4)

Duhovni boj u bračnom životu

Danas ćemo govoriti o Sari i Tobiji i o Pjesmi nad pjesmama jer su to knjige koje izričito govore o braku. Odmah ću napomenuti kako treba da znamo čitati Bibliju - jer ako je ne znamo čitati na pravi način, i ako ne razumijemo njezinu bit, to u nama može izazvati veliku frustraciju. Knjiga o Tobiji i Sari nastala je prije nekoliko tisuća godina i nama je jako teško shvatiti što se u njoj uistinu događa. No Biblija je živa Riječ Božja i kao takva uvijek aktualna. Veliko je umijeće uzeti Riječ Božju, pogotovo onu iz Starog Zavjeta, odmaknuti vanjski okvir i doći do srži poruke. To ću danas pokušati učiniti tako što ću vam prenijeti dio komentara Ivana Pavla II. o tim dvjema knjigama.

Brak - veličanstven znak naše konačne sudbine na Nebu

Govorit ću i o duhovnom boju. Sara i Tobija bili su svjesni da vode duhovni boj i da su u ratnom, opsadnom stanju. I svi vi koji ste u braku isto ste u opsadnom stanju. Bez brige, ne želim vas plašiti. Sve ćemo protumačiti! Zašto to govorim?

Kad se vodi rat - postoji neprijatelj koji napada. Znači u svakom ratu uvijek netko napada, a netko se brani. To piše u katekizmu i svaki papa govori da čovječanstvo i čovjeka napada sotona. Teologija nas uči da je slika Neba zapečaćena u muškom i ženskom tijelu. Isus nam je dao predokus Neba na zemlji preko braka.

Bez obzira što mi mislili o braku, i bez obzira kakvi su vaši brakovi i bez obzira iz kakvih ste brakova vi potekli - Gospodin je zamislio da bi brak trebao bi biti Nebo na zemlji zapečaćeno u muškom i ženskom tijelu.

Kao da je Gospodin rekao: Provest ćete neko vrijeme u ovoj dolini suza dok ne dođete k meni, a dotad dat ću vam, istina na ograničen način, predokus neba na zemlji - a to je brak.

To je ono specifično samo za bračni odnos o čemu sam već govorio ranije kad sam rekao da je brak nerazrješiv tek kad se dogodi spolni odnos. Katolička crkva uzdiže spolni odnos! Jer kroz njega muž i žena rade ono što Bog čini - stvara i ljubi. Ljubav i stvaranje. Presveto Trojstvo stvara i ljubi - muž i žena stvaraju i ljube.

Zašto sotona mrzi bračni odnos

Vratimo se na sotonu. Što će on napadati da bi uništio brak? Upravo ono što čini brak brakom! Sotona mrzi bračni odnos jer je to čin između muža i žene koji stvara život, a on mrzi život! Njemu se sviđa izvanbračni seks, ali bračni odnos mrzi, gadi mu se. Želi ga uništiti jer se u tom činu objavljuje božanski plan - svaki bračni odnos zemaljski je znak onoga što će se dogoditi u Nebu. Presveto Trojstvo s nama će se potpuno sjediniti! Bog će nas u Nebu prožeti potpuno, dok nam je na zemlji ostavio taj znak u odnosu između muža i žene. Dakle, ovdje na zemlji muž i žena živi su simbol onoga što se događa u Nebu. Zato su pitali Isusa čija će žena na Nebu biti ona koja je izgubila sedam muževa? Na nebu nema braka jer će nas tamo Bog prožimati! A ovdje su muž i žena zajedno te se međusobno prožimaju. Svaki brak, svako vjenčanje, svaki bračni čin veličanstven je znak naše konačne sudbine koja će se dogoditi u Nebu. Zemaljski se to izražava pomoću seksualnosti. Vidite li koliko je to važno? I zato sotona želi uništiti taj odnos da ga nema u

braku, nego, ako ga ima, da bude izvan braka. Ako je muž s tajnicom, ili žena s nekim ljubavnikom - to mu je super. Pogledajte što prezentiraju mediji - kulturu smrti! Od kontracepcije do preljuba. Vlada pravo opsadno stanje!

Zašto sotona želi uništiti brak i svećenika

Kako ja kao svećenik živim ovo? Mi svećenici na svetoj misi slavimo euharistiju po kojoj nas Bog prožima i ulazi u nas. Kad vas pričestim, vi u stvari kušate Nebo na zemlji. Dva su načina da čovjek okusi Nebo na zemlji: sveta pričest jer Bog Isus Krist ulazi u svoju zaručnicu Crkvu i bračni čin kad muž ulazi u svoju ženu.

To je objavio Ivan Pavao II.! Koji je vrhunac Svete Mise? Sveta pričest kad svećenik kaže: Tijelo Kristovo. I mi kažemo: Amen, neka bude! I Tijelo ulazi u nas! A vrhunac braka - bračni čin - muž, tj. njegovo tijelo ulazi u njegovu ženu i tako je bračni čin ustvari liturgijski čin. Tu usporedbu između svete mise i bračnog čina Ivan Pavao II. prekrasno je napisao i objavio u svojoj Teologiji tijela. Zato sotona želi uništiti brak i svećenika i mi smo uistinu pod opsadnim stanjem jer netko želi spriječiti dijeljenje Isusa Krista u sakramentu i bračni čin. I zato: Dobro došli u duhovni boji Otkad sam se malo više počeo baviti ovom tematikom, drukčije slušam ljude koji mi dolaze na ispovijed i koji mi znadu svašta ispovjediti pa im sada i sam znam reći: Dobro došao u duhovni boj !

Sara i Tobija

Sara se udala i prvi muž joj je umro, pa drugi, treći, četvrti, peti, šesti i sedmi. I anđeo Rafael pojavi se Tobiji i kaže: Uzmi je za ženu. Tobija se buni, ali anđeo Rafael kaže: Ne boj se jer je ona za tebe određena od početka svijeta. Ti ćeš je spasiti i ona će poći s tobom. Siguran sam da ćeš s njome imati djece koja će ti biti kao braća. Stoga se nemoj bojati! Na dan njihova vjenčanja Sarin otac kopa Tobiji grob! Tobija je dobio savjet od Rafaela što moraju napraviti.

Po židovskom običaju na vjenčanju tijekom obreda odvedu nevjestu u svadbenu sobu i tamo muževljeva majka razodjene mladenku, daje joj savjete i skida joj odjeću. Mladenka ima veo. Za to vrijeme vani se igra kolo, muškarci dignu mladoženju na ramena i igraju kolo. Spuste ga pred vrata sobe i on ulazi u sobu. Mladenki nije vidio lice na obredu jer ona cijelo vrijeme nosi veo. I kad mladoženja uđe u svadbenu sobu, njegova majka otkriva lice mladenke da je sin vidi i to je ponekad prvi put da je pogleda u lice jer su se vjenčanja ugovarala prethodnim dogovorima dviju obitelji. Za to prvo otkrivanje lica mladenke pred mladoženjom tijekom obreda vjenčanja postoji grčka riječ - apokalipsis! Vrlo specifična riječ! Taj se izraz ne koristi za svako otkrivanje, nego samo kada se nevjesta otkriva mužu. Vi znate da se posljednja knjiga Biblije zove Apokalipsa - Otkrivenje! Uočavate li bračnu konotaciju! Zašto se zadnja knjiga zove Apokalipsa? Jer je evanđelist Ivan vidio kako je zaručnica Crkva otkrivena i vidi svojeg zaručnika - a zadnja je stranica Biblije događaj mističnog vjenčanja u Nebu! Mi ćemo se u Nebu „vjenčati" s Bogom.

Kad majka otkrije nevjestu, izađe iz sobe, vani se i dalje pleše kolo, dok mladenci konzumiraju svoj brak prvi put, što je sastavni dio obreda vjenčanja.

Tajna i struktura Tobijine molitve

A što su Tobija i Sara napravili? Prije nego što su konzumirali brak, kad su se zatvorili u sobu, Tobija ustade s postelje i reče: Ustaj sestro, molimo se da nam se Bog smiluje! Pročitajte njegovu molitvu! Onda se Tobija počne moliti: Blagoslovljen da si, Bože naših otaca, blagoslovljeno sveto i slavno ime tvoje u sve vijeke! Blagoslivljala te nebesa i sva tvoja stvorenja u sve vijeke! Ti si stvorio Adama i dao mu pomoćnicu, Evu: od njih je proizašao ljudski rod. Ti si rekao: 'Nije dobro da čovjek bude sam; načinimo mu pomoćnicu sličnu njemu.?' Gospode, ne uzimam zbog pohote ovu svoju sestru nego po istini. Smiluj mi se i učini da s njom doživim starost. I zajedno rekoše: „Amen, amen!" (Tob 8,4-8)

Dosta jednostavno! Kad ste u duhovnom boju kao bračni par - vrlo je tipično, ali vam moram reći - morate se moliti! Ali ne samo moliti - molite se zajedno!

Proučimo strukturu Tobijine molitve. Prvo oni slave i hvale Gospodina - ništa nisu tražili, prava savršena molitva! Zna li da postoje tri vrste molitve? Prva je ona kojom nešto tražimo od Boga. Na takve molitve prošnje otpada oko devedeset posto naših molitava: Gospodine daj mi! Zatim, ako smo što primili, onda poneko i zahvali. Ali malo tko slavi Gospodina! Rijedak je onaj koji govori - slavim te!

Kako nas je Isus učio moliti u Očenašu? Nije molitva koju nas je učio počela sa: Oče naš, kruh naš svagdanji daj nam danas... nego kaže Oče naš koji jesi sveti se ime tvojel To je molitva slave!

Dakle, Tobija počinje molitvu slavljenjem Gospodina. Potom Tobija priznaje da ono što će se tada dogoditi nije svrha sama za sebe: Ti si Gospodine stvorio Adama i Evu, ti si nam dopustio ovo i - to je ključno u molitvi - Gospode ne uzimam zbog pohote ovu svoju sestru nego po istini! To je ključ! Znači da njihov odnos nije nešto što njima pada na pamet i da ga oni tumače onako kao oni misle. Taj odnos znači nešto neovisno o onome što vi mislite.

Zato Tobija moli Gospode ne uzimam zbog pohote ovu svoju sestru nego po istini! Čija istina? Tvoja istina! Naš će odnos cijeli život - od jutra do mraka - biti slika tvoje ljubavi, a naše tjelesno izražavanje biti će kruna našega svakodnevnog zajedničkog života.

Dakle, potrebna je zajednička molitva. I na taj je način Tobija riješio problem!

Sad ću malo konkretnije ući u taj problem. Reći ću vam nešto iz Pjesme nad pjesmama. Ako netko misli da Crkva ili Biblija ima nešto protiv tjelesne ljubavi, neka poslušaj ovo, možda će vas i šokirati. Poslušajte riječi iz Pjesme nad pjesmama: Kako je slatka ljubav tvoja, Sestro moja, nevjesto... Slađa je ljubav tvoja od vina, a miris ulja tvojih ugodniji od svih mirisa. Ti si vrt zatvoren, sestro moja, nevjesto, vrt zatvoren i zdenac zapečaćen. Zdenac je u moj vrtu, izvor žive vode koji teče s Libana... Neka dragi moj dođe u vrt svoj, neka jede najbolje plodove u njemu. Došao sam u vrt svoj, o sestro moja, nevjesto, berem smirnu svoju i balzam svoj, jedem med svoj i saće svoje, pijem vino svoje i mlijeko svoje,... Ja spavam, ali srce moje bdi. Odjednom glas!

O čemu se tu radi u Pjesmi nad pjesmama? Ljubavnik, muž traži svoju ženu!

Odjednom glas! Dragi moj mi pokuca, 'Otvori mi, sestro moja, prijateljice moja, golubice moja, savršena moja, Glava mi je puna rose, a kosa noćnih kapi!

Cijela knjiga Pjesme nad pjesmama erotski je nabijena. Oni opisuju tijelo nekim izrazima koje mi danas ne možemo razumjeti. Ja ne znam što to znači kad on kaže da je njezin vrat kao kula bjelokosna, a grudi kao dva laneta... To je valjda nešto značilo u to vrijeme, a sada mi to ne razumijemo na isti način.

Da vam sada protumačim ovaj tekst koji sam vam pročitao:

Svakako u tom tjelesnom odnosu prevladava tjelesna strast i teško je nekada tu napraviti reda jer je tijelo jako. Ali to nije loše! Najvažnije od svega jest da ovo tjelesno, erotsko mora biti izraženo kroz agape - duhovnu ljubav. To su dva izraza za ljubav: eros - erotska ljubav i agape - duhovna ljubav. Ključ je u ovoj rečenici ovdje:

Ja spavam, ali srce moje bdi. Odjednom glas! Odjednom glas! Dragi moj mi pokuca: 'Otvori mi, sestro moja, prijateljice moja, golubice moja, savršena moja, Glava mi je puna rose, a kosa noćnih kapi.'

Sestro, prijateljice, golubice, savršena moja

Ivan Pavao II. imao je katehezu samo o tim redcima. Nevjerojatno!

Ovaj muškarac ovdje želi biti intiman sa svojom ženom, ali kako se on njoj obraća? Sestro moja, prijateljice moja, golubice moja, savršena moja.

I zato muževi - da vas ovo ne šokira - prvi odnos prema vašim ženama na duhovnoj razini mora biti kao prema sestri. Pogledajmo biblijsko značenje toga. Kod Židova je svaki brat trebao dati svoj život za svoju sestru da je netko ne povrijedi, a i on sam je nije smio povrijediti. Dakle, s duhovne strane muškarac bi svoju ženu trebao gledati kao sestru da nikad ne napravi ništa čime bi je povrijedio.

Onda joj kaže: Prijateljice moja. Kad vidim studenta kako se lijepo druži sa studenticom, upitam ga: Jeste li vas dvoje zajedno? On mi obično odgovori: Ne, velečasni to mi je prijateljica. Kao da ti žena ne smije biti prijateljica! I tu smo nasjeli lažima. Pa što će ti drugo tvoja žena biti nego prijateljica i to najbolja!

Zatim joj kaže: Golubice moja. Golubica je simbol mira. I treba biti mir među njima prije nego se sjedine, prije nego ona otvori vrata. Mir znači da postoje ispravni odnosi među njima. Na kraju joj kaže: Savršena moja. Kakva god bila, kako god izgledala - ona je savršena. Zašto? Jer je tvoja! Tu uočavamo ova četiri koraka: sestro, prijateljice, golubice, savršena moja. To je važno!

On je nagovara na odnos: Glava mi je puna rose, a kosa noćnih kapi. Možda je ovo za nas malo šokantno, ali to je tako! Glava mu je puna rose - on je seksualno uzbuđen! A kosa noćnih kapi. Noćnih kapi. On je spreman, ali obraća joj se u tom stanju kao sestri, prijateljici, golubici, savršenoj i kuca! Kuca. Ne provaljuje jer i ona treba željeti.

Ovdje imamo savršen spoj između erotike (erosa) prožete duhovnom ljubavi (agape) kad muškarac vlada sobom u tom naboju spolne želje, kuca i čeka da ona otvori. Vidite, ovo je teško, jer žena jest dar za tebe i ti za nju. Ali dar pretpostavlja slobodno davanje s jedne i s druge strane! Ne znači da spolni odnos mora biti uvijek kad samo jedan od njih poželi, nego onda kad je odnos komplementaran. I on joj govori: Ti si vrt zatvoren, sestro moja, nevjesto, vrt zatvoren i zdenac zapečaćen. Vrt je njezino tijelo. Inače vrt i zdenac su u Bibliji simboli ženskih spolnih organa. I onda ona njemu kaže: ovo je tvoj vrt, uđi i jedi voće. On kaže njoj - ovo je tvoj vrt, ovo je tvoje voće. I oboje su u pravu! Njezino tijelo pripada njemu, ali ona mu se daje kao dar.

Duhovni boj u bračnom životu

Sada ću govoriti o duhovnom boju u bračnom životu. Napad je različit za muškarca i za ženu, jer muškarac i žena padaju na različite načine. Kreće od žene - žena je u Bibliji prva napadnuta. I mi muškarci prebacujemo ženama: E, da Eva nije pala, blažena Eva..." To

sam u šali čuo i u mojoj obitelji jer Eva je prva pojela zamaman plod...

Pogledajmo malo taj izvještaj jer pitanje je tko je prvi pao?! Gospodin je rekao Adamu:

Ti si gospodar, obrađuj i čuvaj vrt. A što se dogodilo? Zmija je ušla u vrt, pa se postavlja pitanje: Kako se moglo dogoditi da zmija uđe u vrt a da to njezin gospodar Adam nije zapazio? Odnosno zapazio je, ali nije ništa poduzeo? Ponovno postavljam pitanje: Tko je pao prvi?

Prvi je pao Adam u propustu, Eva u činu

Po tumačenju naše Crkve, Ivana Pavla II. Adam je pao prvi! Pao je u propustu, Eva pada u činu! Ali, krivac broj jedan je gospodin Adam jer on je dopustio da zmija uđe, a on je trebao zgaziti zmiju. U filmu Pasija nije sve biblijski točno. Redatelj je bio dosta slobodan, no izuzetno lijepo je prikazano da je dolazila zmija kad je Isus bio u Getsemanskom vrtu, pa je Isus zgazio zmiju! Adam koji je bio u vrtu, gleda zmiju kako napastuje ženu Evu i onda ona njega nudi jabukom i tako ga napastuje na grijeh. Adam je trebao dati svoj život za svoju ženu i zgaziti zmiju!

A Isus, koji je novi čovjek - novi Adam - ovako rješava njihov pad: u vrt (opet vrt - simbolika je nevjerojatna!) ulaze neprijatelji sa zubljama, svjetiljkama i oružjem. I što je prvo što Isus govori? - Koga tražite? - Isusa Nazarećanina! - Ja sam... Ako dakle mene tražite, pustite ove da odu! Uzmite mene! Što je Isus tada napravio? Otkupio je tamo gdje je Adam pao! Adam u Edenskom vrtu nije čuvao svoju zaručnicu, a Isus je za svoju zaručnicu Crkvu u Getsemanskom vrtu dao svoj život.

Gdje muškarci padaju najviše?

Dečki, gdje mi muškarci padamo najviše? Nas muškarce najviše boli kad ne uspijemo, kad ne možemo skrbiti, kad nismo adekvatni.

Prije nekoliko tjedana čuli ste da je aramejska riječ za muškarca zakar - „onaj koji podsjeća, koji se spominje". I kad je zmija ušla u rajski vrt, Adam je trebao podsjetiti Evu na ono što im je Bog rekao: Evo, sjećaš li se što je Jahve rekao, da ne jedemo od onoga drveta, nemoj! Sjeti se Božje ljubavi Ali to nije napravio! I to je njegov propust.

Aramejska riječ za ženu je negeba - što doslovce znači ona koja je otvorena. Dakle, na što on mora podsjećati, a čemu ona treba da bude otvorena? On mora podsjetiti ženu na sve o Božjoj ljubavi, a ona mora biti otvorena za to. I tu je jasna ta komplementarnost!

Budući da je Adam šutio, a Eva je stvarno bila otvorena, zmaj (zmija) je ušao u vrt i ona je bila otvorena njemu! I on je rekao Evi: Zar je on stvarno rekao da ne smijete jesti sa onog drveta? Ma daj! Samo ti jedi! Ona je bila otvorena - negeba - i jela je. Znam da je ovo simboličan govor, ali treba ga promatrati dubinski u svakoj obitelji.

Duboko vjerujem u različite muške i ženske uloge. Mi nismo jednaki, naravno da nismo! Ako samo pogledamo tijelo - vidjeti ćemo da nismo jednaki. Ako je tako na razini tijela, onda je velika razlika i u području duha! Nemojte dopustiti da vam sekularni i liberalni svijet kaže drugačije. Muške i ženske uloge su različite. To ne znači da muškarac ne treba mijenjati pelene ili da se žena neće popeti na krov, ako nešto zatreba ili slično. Uostalom, kad se muškarac daje u kuhinji, nijedna žena to ne može nadmašiti! Veliki svjetski kuhari su muškarci!

No, u duhovnom smislu uloge muškarca i žene različite su, pustimo na stranu ove svakodnevne stvari - mijenjanje pelena, šoping i slično...

MUŠKARAC-PROROK, KRALJ I SVEĆENIK U SVOJOJ OBITELJI

Prorok

Što muškarac u biblijskom smislu znači u obitelji? Svaki je muškarac u židovskoj Bibliji bio prorok, kralj i svećenik u svojoj obitelji. Svaki.

Svaki muškarac je bio kralj u svom plemenu i obitelji. Što znači kralj? On je bio onaj koji brani, koji štiti i koji skrbi.

Proroci u Starom zavjetu bili su oni koji su ulijevali nadu, koji su vidjeli ono što drugi nisu mogli vidjeti. Zato su Izaija, Jeremija, Elizej, Ilija u najgorim vremenima ulijevali nadu i prorokovali: Ne bojte se, radujte se! Jer su imali viziju! Ta je proročka uloga jako važna u obitelji! Mislim da je muževljeva, muškarčeva uloga u obitelji zaista proročka.

Svećenik

A svećenička uloga? U Starom zavjetu svećenici su oni koji su prinosili žrtve i predvodili u molitvi. Spustimo to na razinu obitelji: muž i otac je onaj koji bi trebao predvoditi molitvu. Tobija je predvodio molitvu, ne Sara! Kod nas je sve naopako: Evo, žena će to! Ne, ti kao muškarac to treba da učiniš!

I tvrdim: Kad muškarac, muž, otac moli - prisutno je dvostruko djelovanje na djecu! Za to mi ne treba teologija. Svaki muškarac bi, dakle, trebao vršiti svećeničku, proročku i kraljevsku ulogu u svojoj obitelji. Nemojte se prebrzo busati o prsa jer to ustvari znači služenje!

Kralj

Kad čitate Bibliju - nađite tekst kad su Šaul, David i Salomon (dok su još bili pri sebi, jer su kasnije svi poludjeli!) bili pravi kraljevi! Kad su svoj život bili spremni položiti za svoj narod! Kad je David predvodio vojsku, kad je uzeo kamen i stao pred Golijata. I pročitajte molitvu koju moli prije toga: Ti si povrijedio Jahvu i zato ćeš platiti. Ti si povrijedio moj narod, zaručnicu moju i zato ćeš platiti. Ja ću sad, ako treba, i poginuti za to. To je kralj! Onaj koji je spreman dati život!

Ali što se dogodi kad muškarac ne uspije ispuniti svoju duhovnu ulogu? Kad ne ispuni to da bude onaj koji podsjeća - zakar - prorok, kralj i svećenik. Ako ne uspije u tome, nadomjestak mu je dominacija, kontrola, nasilje. Da pokaže tko je „kralj"! To se stvarno vidi u današnja vremena, stalno se to događa. Kad muškarac u duhovnom smislu nije prorok, kralj i svećenik. Onda kaže: Što me briga? To će žena, ona će moliti. Umjesto da on moli - žena će moliti. Ili kontrolira ženu, agresivan je, pokazuje kao neku dominaciju. No to je krivo, to je gluma. Time u katoličkom smislu pokazuje nešto što on nije.

Govorim o idealima! Naravno da to neće uvijek uspjeti, ali Isus nas poziva na to da živimo

ideal! Svaki muškarac općenito bi trebao moći reći - ovo je tijelo moje! Zašto je Isus Krist bio pravi muškarac? Jer je bio prorok, svećenik i kralj! Dao je svoj život za svoj narod. Na posljednjoj večeri rekao je: Ovo je tijelo moje i ovo činite meni na spomen. Svaki muškarac bi trebao moći reći: To nije samo primanje, to je također i davanje, sebedarje! Jer Isus je rekao - ovo činite meni na spomen. Na posljednjoj večeri uspostavio je jedan red muževa, odnosno red svećenika, kraljeva i proroka. To što ste vi u svjetovnom životu to smo don Ante i ja u duhovnom. Dakle, rekao sam - svećenik, prorok i kralj - tri najvažnije stvari.

ŽENA

Sada ćemo promotriti položaj žene. Ona je negeba i ona bi trebala biti otvorena prema Božjoj ljubavi i prema muževljevoj ljubavi. Vidim ogroman problem kod nekih djevojaka - one odbijaju pravu ljubav, ne dopuštaju da ih dečki vole! Cure koje imaju fantastične dečke koji će sve za njih napraviti, učinit će sve da ih ostave! Zašto? Svaka se cura dubinski boji da će je on povrijediti, ako se otvori, ako bude prava negeba. Vjerojatno joj se to već i dogodilo. I tako ona govori svakom: E, nećeš i ti mene povrijediti! I odbija ga! I kad naiđe dobar mladić, onda ga ona gazi. To se zove sukob spolova što je vrlo, vrlo prisutno u naše mladeži. Djevojka koja je već povrijeđena kaže: E, nećeš i ti mene povrijediti! - pa ga pusti da se malo zainteresira i kad se zagrije onda ga ona zgazi, pa se onda on tako povrijeđen osvećuje onoj sljedećoj i tako dalje... To je katastrofa! O ovoj temi mogao bih cijeli dan govoriti jer svaki dan to slušam. Radi se o jako teškoj situaciji. Dakle, identitet žene je taj da je otvorena za Božju ljubav, a u čemu je njezin grijeh? Zatvorila se Božjoj ljubavi i umjesto primanja dara, ona otima, ona grabi u Edenskom vrtu. Ivan Pavao II. išao je dotle da je rekao kako je u duhovnom boju postojao jedan lezbijski čin - jer - što je Eva radila? Ona je davala! A u svakom odnosu je muškarac onaj koji treba davati, a žena primati. Eva grabi i to je protuprirodno. Govorim, naravno, samo u duhovnom smislu - jer Eva je išla protiv svoje prirode, ona je grabila i davala, a nije primala.

A što se danas događa? Cure otimaju, grabe. Ja mislim i vjerujem da nije staromodno da je, prema muškim i ženskim ulogama, muškarac taj koji treba prići, a ne djevojka muškarcu. A danas se događa upravo suprotno. Zašto se to događa? Jer sotona upravo želi to pobrkati - čini naše muškarce feminiziranima, (postoji čak i izraz - metroseksualci). Ovo nije bezazleno. Brkanje uloga u ovom području je pogubno!

Zastrašio sam cure na studentskom vjeronauku kad sam rekao kako Eva, kako svaka cura nadomješta svoj pad. Može biti totalno frigidna, hladna, odbija svakog muškarca i, nažalost, u krilu crkve vadi se na lažno djevičanstvo. Imamo jako puno djevojaka koje žive djevičanstvo, ali ono je posljedica toga što ne vole muškarce. To ne znači da su lezbijke, nego kad osjete muški dodir - zaziru. Ne mogu podnijeti muškarce, nažalost. Drugi ekstrem je cura koja je otvorena svima, ali na krivi način. Petak, subota navečer provod... Nećemo nikoga suditi jer takva djevojka, ustvari, pati. Evo, to se događa kad muškarac pati i kad žena pati. Koja je savršena žena? Gospa! Što je Gospa rekla anđelu Gabrielu? Neka mi bude! Ona je bila otvorena, negeba. Neka mi bude po tvojoj riječi. Savršena komplementarnost!

Pomoć u sedam koraka

Opisat ću vam sedam koraka koji mogu pomoći u ovom području. Mislim da glavnu ulogu u ovome imaju muškarci.

1. Znanje - treba znati našu teologiju. Uzmite katekizam i razgovarajte o tome. Koliko

prekrasnih iskustava imam kod studenata, oni se preobraze, počinju živjeti u istini, jer istina će te osloboditi.

2. Ovo se odnosi najviše na muškarce - ne igrati se grijehom! Što se tiče požude, pornografija je golem problem, osobito kod naših muškaraca. Kako je rekao Tobija: Ne uzimam radi pohote ovu svoju sestru. I zato dečki, kad krene požuda, mala na početku, odmah je režite u korijenu, zazivajte krv Kristovu, anđela Mihaela.

3. I treće - ništa ne skrivati od svjetla Kristova. Ispovijed je super, ništa ne treba skrivati od Krista, treba iznijeti najmračnije stvari - sve, sve, jer to je razotkrivanje pred njim.

4. Sebe vježbati i disciplinirati u djelima pokore da vladaš sobom. Mrtvljenje je jako bitno u svemu! Kad hoćeš pojesti dva komada mesa, pojedi jedan, suzdrži se! Jer ako si tu jak, vježbaš svoje duhovne mišiće i možeš se odreći, možeš se oduprijeti većim duhovnim napastima." Probaj! Uskrati si pušenje, kladionicu, alkohol, izlaske! Čak i one stvari koje po sebi nisu loše nego neutralne - uskrati si i njih i to namjerno! I to zato da ti možeš reći: Ja vladam sobom! Ni jedna kladionica ne vlada nada mnom, niti ova boca, ni cigareta! Mogu si je ponekad priuštiti, ali ja vladam tobom i sobom! Tko može to reći za sve stvari? Onaj koji je kralj, svećenik i prorok! Onaj koji vlada sobom. Treba krenuti od sitnih stvari, pomalo, postiti, uskratiti si nešto. Na primjer, dečki idu na piće, ja neću. Hvala Bogu, nije loše što dečki idu na piće - ali ja ću se sada toga odreći. Hoću vladati sobom i želim moći bez toga. To je mrtvljenje odavno prisutno u Katoličkoj crkvi, jer kakav je tvoj DA ako ne možeš reći NE? Nikakav! Pravi muškarac je onaj koji može reći NE, baš neću! Onaj koji vlada sobom.

5. Klanjanje pred Presvetim Oltarskim Sakramentom, pogotovo za nas muškarce, pravom istinskom muškarcu Isusu Kristu.

6. Pobožnost pravoj ženi Blaženoj Djevici Mariji. Dečki, znate li zašto mi muškarci volimo gledati žene? Svaki muškarac voli gledati žene, i tko kaže da ne voli, nije istinit, vjerojatno laže. Zašto volimo gledati žene? Jer je svaka žena paradigma Neba! Tako uči naša teologija. Počeo sam se vježbati i kad vidim zgodnu curu na primjer, na Jarunu, kažem: Nebo. Vidim drugu, kažem: Nebo...

Zato svaki muškarac svoju ženu treba da gleda kao Nebo, kao paradigmu Crkve, a ženi muž treba da je paradigma Krista! Kao što je Krist dao svoj život za svoju Crkvu i krv prolio - tako i muž treba za svoju ženu. I kao što Crkva treba da ljubi Krista, tako i žena treba da ljubi muža! To je obostrano, i ne znam tko ima bolji dio - muž ili žena!

I zato je žena za nas paradigma Neba i kad naučimo gledati na taj način, bit će puno lakše. Ali nekada je bolje ne gledati, ako gledamo nečisto, no to nije konačno rješenje. Treba moći zaista slobodno gledati i vidjeti onako kako je Bog zamislio - ženu kao paradigmu Neba, a muškarca kao paradigmu Krista!

7. Tražiti oprostjenje za sebe, dakle oprostjenje od drugih za ono što smo pogriješili, za prijašnje grijeha i prijestupe.

Dakle: steći znanje, ne igrati se grijehom, nego se odmah boriti protiv požude, ne skrivati ništa od svjetla Kristova, a to znači ispovijedati se, sebe vježbati i disciplinirati u djelima pokore, klanjati se pred Presvetim, vršiti pobožnost Blaženoj Djevici Mariji, i tražiti oprostjenje od drugih.

I na kraju - informacija za muškarce. Postoji jedan pokret u SAD-u, jednostavno ga možete pronaći na internetu:

www. e5men.org. Zašto „e 5"? Efežanima 5. Što taj pokret radi? To su muškarci koji su oblikovani po Efežanima 5 i koji su odlučili uzeti stvar u svoje ruke kako bi bili pravi

kraljevi, proroci i svećenici u svojim obiteljima i štitili, čuvali svoje brakove. Što oni predlažu? Da svake prve srijede u mjesecu muškarci poste i mole za svoje žene!

Da svaki muž za svoju ženu, svaki momak za svoju djevojku, svaki biskup za svoju biskupiju, svaki župnik za svoju župu posti i moli taj dan. Zašto? Jer se ne borimo protiv krvi i mesa! Ako netko uđe, provali u vašu kuću vi ćete se boriti, tući, braniti, čuvati i štititi! A kad nešto napada vašu ženu, obitelj, to nije od krvi i mesa. Bilo bi lakše da je od krvi i mesa, pa uzeti palicu i opaliti ga po glavi, ali nije! Sotona nema tijela! Kako on napada? Duhovno! I kakva mora biti borba protiv njega? Duhovna! A koja je duhovna borba najjača? Post! Ovo sam rekao prije dva mjeseca na Savi studentima i već imamo svjedočanstva. Neke djevojke kažu: Don Damire, otkako je moj momak počeo za mene postiti o kruhu i vodi nešto se događa! Pa me jedan muškarac pitao u 17 sati: Vrijedi li post od 6 ujutro do 18 poslijepodne, ili mora biti cijeli dan? I kažem mu: Prijatelju, ako si u duhovnoj borbi onda si do kraja! Ako si počeo postiti jučer u 18 sati onda možeš danas do 18, ali... Oni svjedoče kako je to teško! Kakve su napasti prisutne! Ali oni svjedoče i ovo: Kad se to prođe, i kad savladaš napasti - osjeti se duhovna sila!

Zato predlažem muževima, očevima: Postite za svoje žene, prve srijede u mjesecu! Zašto srijeda? To je sredina tjedna, kad još ima do kraja tjedna dovoljno vremena i kad je već svima dosta svega. Predlažem dečkima i muškarcima da duhovno štite svoje žene. I to će biti jako teško. Ne znam gdje je don Ante da ga pitam kako mu ide, ali ako je i nama dvojici jako teško, onda će biti i vama. Ako nas dvojica ovo budemo radili, morat ćemo se taj dan odvojiti, jer kad se ugledamo na dan posta, prva tema razgovora je: Što ćemo danas jesti? To je prijedlog kako se možete duhovno boriti za svoju obitelj! Preuzmite stvar u svoje ruke!